ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಡಾ. ಸವಣೂರ ಅವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ

ದಿವ್ಯೌಷಧಿ

(ಪೂರ್ವಾರ್ಧ)

ಸಂಪಾದಕರು:

ವೈದ್ಯ:- ಬುರ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು.

ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯ, ಸುಲಭ ಔಷಧಿ ಸಂಗ್ರಹ, ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಶತಶ್ಲೋಕಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಲೇಖಕರು.

೧೯೫೫

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ ಪ್ರಕಾಶನ,

ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

ಪ್ರಕಾಶಕರು:
ವೈದ್ಯ- ಮು. ನಾ. ಬುರ್ಲಿ
ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ,
ಬಾಗಲಕೋಟ

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳು

ಬೆಲೆ: ರೂ. ೨—೦—೦

ಮುದ್ರಕರು:
ಸಿ. ಎಮ್. ಸಕ್ರೋಜಿ,
B.A. (Hons)
ಸಕ್ರೋಜಿ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ ವರ್ಕ್ಸ್,
ಬಾಗಲಕೋಟ

ಶ್ರೀ.

ಮುಡಿಪು

ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ದಿವಂಗತ

ಭಿಷಗ್ರತ್ನ ಗುಂಡಾಚಾರ್ಯ ಹೆರಕಲ್ಲ.

ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಈ ಅಲ್ಪ

ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿರುವೆ.

ವಿನೀತ ಛಾತ್ರಃ

ಬುರ್ಲಿ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯ:

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ,
ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

ಕಾರ್ತಿಕ ವದ್ಯ ೮,
ಜಯಸಂವತ್ಸರ.

ಶ್ರೀಶಃ ಶರಣಮ್

ಡಾ. ಸ ವ ಣೂ ರ

ಮಹೋದಾರಾಣಾಂ ಗುಣಗೌರವಮ್.

ಪೀಯೂಷಾಶನತೊ ನಿರಾಮಯಬಲೋತ್ಸಾಹೇಷು ದೇವೇಷ್ವಲಮ್।
ಸ್ವರ್ಗೇ ಸ್ವೀಯನಿರುದ್ಯಮತ್ವನಿರಸೌ ಲೋಕೋಪಕಾರೋತ್ಸುಕೌ॥
ಏಕಂ ಶ್ರೀಸವನೂರಸಾಧು ಹನುಮದ್ರೂಪಂ ದಧಾನೌ ಕ್ಷಿತೌ।
ಸ್ವೈರ್ವೈದ್ಯಾವಗದೈಃಸುಧಾರಸಕಣೈಃ ಶಾಂತಿಂ ವ್ಯಧತ್ತಾಂ ರುಜಾಮ್
॥೧॥

ಆಯುರ್ವೇದಮಹೋಪಕಾರಕಮಹಾತಂತ್ರಂ ಕಲೇಃ ಕಾಲತಃ ।
ಪ್ರಾಜ್ಞಂಮನ್ಯಭಿಷಕ್ಪದೈರ್ಬಹುತರಂ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಮಸ್ತಾದರಮ್ ॥
ಪ್ರಾಕ್ ಸ್ವೇನೈವ ವಿನಿರ್ಮಿತಂ ಪುನರಪಿ ಪ್ರೋದ್ಧರ್ತುಕಾಮಃ ಕಿಮಾ-।
-ವಿರ್ಭೂತಃ ಸವನೂರಸಾಧು ಹನುಮದ್ರೂಪೇಣ ಧನ್ವಂತರಿಃ ॥೨॥

ತ್ರೇತಾಯಾಂ ತ್ರಿದಶಾರಿಶಸ್ತ್ರನಿಹತಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ವಾನರಾನ್ ।
ದ್ರಾಕ್ ಸಂಜೀವಯಿತುಂ ಗಿರೀಶಶಿಖರಂ ಸಂಜೀವನಾದ್ಯೌಷಧಮ್॥
ನೀತಂ ಯೇನ ಪುನಸ್ತದೋಷಧಿಗುಣ ಪ್ರಖ್ಯಾಪನಾಯಾವನೌ ।
ಜಾತಃ ಶ್ರೀಸವನೂರಸಾಧು ಹನುಮದ್ರೂಪೋ ಹನೂಮಾನ್ ಸ ಕಿಮ್
॥೩॥

ಲೋಕಾರ್ತಿ ಪ್ರದರೋಗರಾಕ್ಷಸಗಣಧ್ವಂಸಾಯ ದಿವ್ಯೌಷಧೀ- ।
-ರ್ಹೃತ್ವಾ ಪೂತಹವೀಂಷಿ ನಿತ್ಯಸವನೈರ್ಧನ್ವಂತರಿಂ ದೇವತಾಮ್॥
ಆರಾಧ್ಯಾಖಿಲಲೋಕಶಾಂತಿಮಕರೋನ್ನಿಸ್ವಾರ್ಥಲೇಶಂ ಕೃಪಾ- ।
-ಸಿಂಧುಃ ಶ್ರೀಸವನೂರಸಾರ್ಥಕನಿಜೋಪಾಖ್ಯೋ ಭಿಷಗ್ಭೂಪತಿಃ
॥೪॥

ಆಯುರ್ವೇದಸಮುನ್ನತಿಪ್ರವಣಧೀಃ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯವೈದ್ಯಾಗ್ರಣೀಃ ।
ದೀನಾರ್ತಿಪ್ರಶಮಾಯ ಭೂರಿಕರುಣಃ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಮಾತ್ರಾಯಭಾಕ್ ॥
ಸರ್ವಾಯುರ್ವ್ಯಯಮಾತನೋದ್ಧನಚಯೋ ವೀತಸ್ಪೃಹಃ ಸಂತತಂ ।
ಧನ್ಯಶ್ರೀಸವನೂರಸಾಧುಹನುಮಾನ್ ಮಾನ್ಯಶ್ಚ ಸರ್ವೈರ್ಜನೈಃ ॥೫॥

ಬೆಳಗಾಂವಿ. ಚೈ ಶು. ೧ ಶಕೆ ೧೮೭೬ ಜಯಸಂವತ್ಸರ.	**ಸಾಹಿತ್ಯರತ್ನ ಗಲಗಲೀ ರಾಮಾಚಾರ್ಯಃ** ಮಧುರವಾಣೀ ಸಂಪಾದಕಃ

Dr. B. S. JIRGE, **BELGAUM.**
M R.C S (England)
L.R C P.(London)

AN APPRECIATION.

Dr. Savanur, one of the oldest practitioners of Belgaum, was a figure worthy of note at his time. He practiced the art of healing and he did this, with such skill and zeal that he was almost worshipped by.... Belgaumites and people round about. His word was considered the last that could be said on the art of healing. His was a plain living and high thinking. He made no difference between the rich and poor. A call to duty always spurred him in and out of Belgaum even at the cost of his personal comforts and irrespective of monitary gains. The richest and even the poorest had the same easy access to him. Many took mean advantage of his generous nature but he gave it ungrudgingly and always responded to the ever increasing calls, with all the skill and will, at his command, no matter whether noon or night, rain or shine. The same healing touch, the same soothing words and the very personal care he gave to his ailing brothren

oblivious of the monitary gains or his personal comforts. He was always calm, composed and a tower of strenth to others in times of difficulties. Thousand and odd questions from nervous patients never irritated him even once. He always passified them with soothing words. Such patience is hard to find. He took keen interest in Ayurved and to give the benfit to his collegues, wrote books explaining Ayurvedic principles as well.

This great healer has passed away leaving all of us, all the poorer for it. May his soul rest in peace.

B S Jirge,
1st April, 1954.

ಶ್ರೀ.

ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್ ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದಾಃ

ಭಾರತರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಕ

ಪಂ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರೀ ವೈದ್ಯ.

ಭಿಷಕ್ ಶಿರೋಮಣಿ, ಭೂ.ಪೂ. ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ ಆಯುರ್ವೇದಿಕ್ ಕಾಲೇಜ
ಡೀನ ಆಪ್ ದೀ ಫಾಕಲ್ಟಿ ಆಫ್ ಆಯುರ್ವೇದ,ತಥಾಯುನಿವ್ಹರ್ಸಿಟಿ
ಪ್ರೊಫೇಸರ ಕಾಶಿ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.

ಅಗಸ್ತ್ಯಕುಂಡ ಕಾಶಿ.
ದಿನಾಂಕ, ೨೪ಫರವರಿ ೧೯೫೪.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಪದಾಭಿಧೈಶ್ಚ ಬುರಲೀ ಪ್ರೋಪಾಪ್ತ ವಿದ್ವದ್ವರೈಃ
ಲೋಕಾನಾಮುಪಕಾರಕೋ ವಿರಚಿತೋ ಗ್ರಂಥೋ ಹಿ ವರ್ವರ್ತ್ಯಲಮ್
ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯವಿನಿರ್ಮಿತೈ ಸ್ಸುವಿಮಲೈ ಸ್ತಂತ್ರೈಃಸಮಾಹೃತ್ಯಯಃ
ವೈದ್ಯೇಷ್ವಸ್ಯ ಯಶಸ್ತನೋತು ಧವಲಂ ಕ್ಷೋಣೀತಲೇ ಶಾಶ್ವತಮ್ ||

ಮಯಾಲೋಕಿ ಗ್ರಂಥೋ ಹಿ ಕಾರ್ಣಾಟವಾಚಾ
ತತೋಽವಾಪಿ ಸ್ವಾಂತೇಽತಿತೋಷಃ ಸುಯೋಗ್ಯೈಃ ।
ಅಗಸ್ತ್ಯಾಶ್ರಮೀಯಾಶ್ರಮೇಣೇಹ ಕಾಶ್ಯಾಮ್
ಭಿಷಕ್ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣೋಪಾಭಿಧೇನ ಸಮ್ಯಕ್ ||

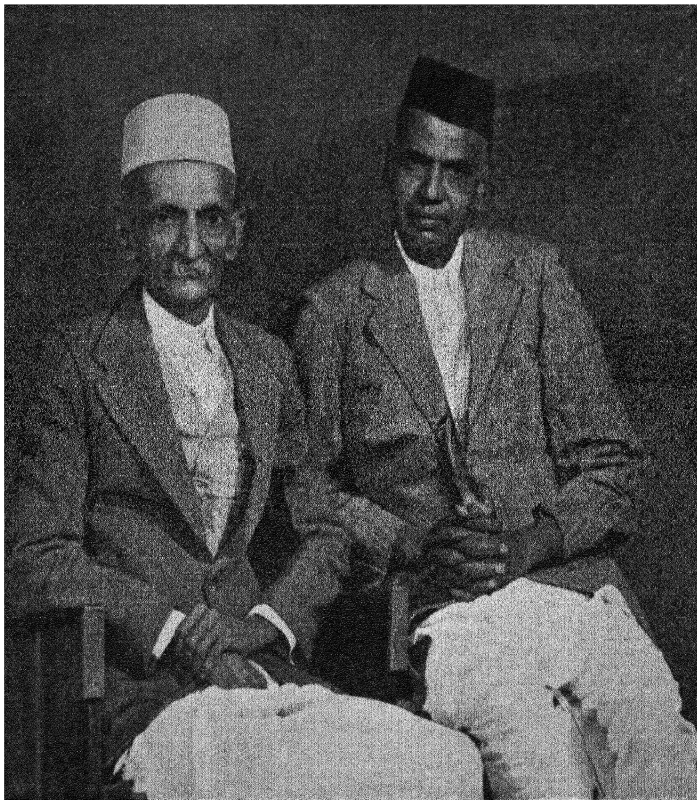
ಫಾ. ಕೃ ೬ ಸೌಮ್ಯವಾಸರ
ಸಂವತ್. ೨೦೧೦

ಅಗಸ್ತ್ಯಾಶ್ರಮಾಶ್ರಯಃ
ಕಾಶಿ.

ದಿವಂಗತ ವೈದ್ಯ ಹೆರಕಲ್ಲ ಗುಂಡಾಚಾರ್ಯರು.

ಡಾ. ಸವಣೂರ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿ.

(ಫೋಟೋ ತಾ॥ ೧೫-೨-೧೯೫೩ ಪುಣೆ.)

ಅರಿಕೆ

ದಕ್ಷಸ್ತೀರ್ಥಾತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥೋ ದೃಷ್ಟಕರ್ಮಾ ಶುಚಿರ್ಭಿಷಕ್ ।
ಪೀಯೂಷ ಪಾಣಿಃ ಕುಶಲಃ ಕ್ರಿಯಾಸು ।

ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ವೈದ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ದಿವಂಗತ ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೂರು ತಪಗಳಿಗೆ ಮಿಕ್ಕಿದ ನನ್ನ ಇತ್ತೀಚೆಗಿನ ಆಯುಷ್ಯವು ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಅವರ ದಿವ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಯು ಮಾಯವಾಗುವ ಕ್ಷಣದವರೆಗೂ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅಂತಃಕರಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ಅತ್ಯಂತ ನಿಕಟವರ್ತಿಯಾಗಿ ಕಳೆಯಿತು. ನನ್ನಿಂದೇನಾದರೂ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಯುರ್ವೇದದ ಸೇವೆಯು ಕದಾಚಿತ್ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದರೆ ಆದಕ್ಕೆ ಆ ಮಹಾವಿಭೂತಿಯ ಸಹವಾಸವೇ ಕಾರಣ. ಆವರ ನಿಧನದ ನಂತರವೂ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಜನಸೇವಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ತಾಳಿದ್ದೇನೆ.

ಅವರಿರುವಾಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೂರದೂರದ ಮೂಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಆಲೋಪಥಿ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣಹೊಂದದ, ಅಸಾಧ್ಯ ಬೇನೆಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದ ರೋಗಿಗಳು ಆಶಾಪೂರ್ಣ ಹೃದಯದಿಂದ ಅವರೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಅಮೃತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಗುಣ ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ನಾನು, ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿದರೂ ಅವರ ಅನುಭವದ ದಿವ್ಯ ಔಷಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಆವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದ ಜನತೆಗೆ ನೀಡುವದು ನನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವೆ. ಅವರಿರುವಾಗಲೇ ಈ ನನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದಿದ್ದೆ ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವಿತವನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡು

ವಂಥ ದುಃಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯು ಅವರನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವ ಅವರ 'ಶಾರೀರಕ್ರಿಯಾ' ಪುಸ್ತಕದ ಕಡೆಗೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಲಕ್ಷಹಾಕದೆ ಗತ್ಯಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದೀಗ ತಡಮಾಡಲಾಗವಲ್ಲದೇಕೆ, ಅವರ ಔಷಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹವು ನನ್ನಲ್ಲಿಯದಲ್ಲದೆ ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯ ಅಳಿಯಂದಿರೂ ಬೆಳಗಾಂವಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಡಾಕ್ಟರರೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ, ಶಾರೀರಕ್ರಿಯಾ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಕಾಶಕರೂ ಆದ ಡಾ|| ಹ. ರಾ. ತೆರಗುಂಡಿ, ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರೊಡನೆ ಸತತ ೨೦ ವರ್ಷ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದು ಆಯುರ್ವೇದದ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಅವರ ಆಂಗ್ಲ ಗ್ರಂಥವಾದ "ಮಟೇರಿಯಾ ಮೆಡಿಕಾ" ಬರೆಯುವಾಗ ಬಹುಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಅದರ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಡಾಕ್ಟರ ಚಿ. ಲ. ಜತಾರ L. C. P ಶ್ರೀ. ಬಿ ಡಿ. ಬಡಭಡೆ, ಶ್ರೀ ರಾ ಸ. ಜೋಶಿ ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟರರ ವಿಶ್ವಾಸಿಕ ನಿಕಟವರ್ತಿ ಡಾ|| ಆರ್. ವ್ಹಿ. ಪಾಠೋಲೆ, ಶ್ರೀ ಜೇರೆ ಕಾಷ್ಟೌಷಧಿಸಂಗ್ರಾಲಯ ಬೆಳಗಾಂವಿ (ಇವರು ದಿವಂಗತರ ಅನೇಕ ಕಷಾಯದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ) ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಔಷಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತುಂಬ ಉಪಕೃತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜ್ಯ ವೃದ್ಧ, ವಿದ್ವಾನ್ ವೈದ್ಯರೂ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಕರೂ ಆದ ಪಂಡಿತ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆಗ ಅವರು ಪ್ರೀತರಾಗಿ ಶಿಷ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪೂರ್ವಕ ಅನುಭೂತ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಕಾಶಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ತ್ರಿಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಟ್ಟಶಿಷ್ಯರೂ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಆದ ಪಂಡಿತ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಪುಣೆಯ

ಆಯುರ್ವೇದಾಭ್ಯಾಸಿ ಡಾ ವಿ. ಮ. ಬೇಂದ್ರೆ M. D. (Germany) ವೈದ್ಯರತ್ನ ಹಣಮಂತಾಚಾರ್ಯ ಉಮರ್ಜಿ ಪುಣೆ, ವೈದ್ಯ ಕೃ ರಾ. ಕೊರ್ತಿ ಬಿಜಾಪೂರ, ವೈದ್ಯ ವಾದಿರಾಜ ಜಾಹಗೀರದಾರ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಡಾ. ಗೋ. ನಾ ಮಂಗಳವೇಡೆ L.M. & S. ವಿಜಾಪೂರ, ಭಿಷಗಾಚಾರ್ಯ ಪಾಂಡುರಂಗಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಾಸೇಗಾಂವಕರ ಕರಾಡ, ಡಾ ಎಮ್. ಆರ್. ಭಟ್ಟ ಮತ್ತು ಡಾ. ಎಮ್. ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣರಾವ ಮಂಗಳೂರ (ಡಾ. ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ದಿವಂಗತ ತಾರಾನಾಥ ಪಂಡಿತರ ಕೆಲಯೋಗ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು) ಈ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾನ್ ವೈದ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಯುಕ್ತ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಧನ್ಯವಾದ ಪೂರ್ವಕ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಬೆಳಗಾಂವಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸರ್ಜನರೂ ಡಾ|| ಸನಣೂರ ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸಕರೂ ಆದ ಡಾ|| ಜೀರಗೆ ಅವರು, ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯ ರಾಮಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ ಅವರು, ದಿವಗಂತರ ಗುಣ ಗೌರವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮತ್ತು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ನನ್ನ ವಿದ್ವಾನ್ ಮಿತ್ರರಾದ ಭೀಷಕ್ ಶಿರೋಮಣಿ ಆದ್ಯ ಅನಂತಾಚಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ. ಜೋರಾಪೂರ ಗುರುರಾಯರಿಗೆ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಜಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿ ತುಂಬ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ದಿ ಸಕ್ರ್ರೋಜ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಒಡೆಯರಾದ ಶ್ರೀ. ಸಿ.ಎಮ್. ಸಕ್ರ್ರೋಜಿ B A., (Hons) ಇವರಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಪ್ರುಫ್ ನೋಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಗೆಳೆಯ ಶ್ರೀ. ಹುದ್ದಾರ ಭೀಮರಾಯರಿಗೂ ಶ್ರೀ. ಪುಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ ಮಳಗಿ ಅವರಿಗೂ ತುಂಬ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ನನ್ನ ಅಲ್ಪ ಸೇವೆಯು ಜನತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿದಲ್ಲಿ ದಿವಗಂತರ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಂಡಿತರ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅಮೌಲ್ಯ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಲು ಈ ನನ್ನ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವೆನು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೈದ್ಯರಿಗೂ ಆಯುರ್ವೇದದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸ್ಥೆಯುಳ್ಳ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿರುವೆ, ಇದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವಂತಹದೆಂದು ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ.

ಡಾಕ್ಟರ ಸವಣೂರ ಮತ್ತು ಡಾ॥ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಬ್ಲಾಕುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಡಾ॥ ತೆರಗುಂಡಿಯವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೆನೆಸುತ್ತಿರುವೆ.

ದಿವಗಂತರು ಬಿಡಿಬಿಡಿ ಬರೆದ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ನಾನು ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ಒಂದು ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ.

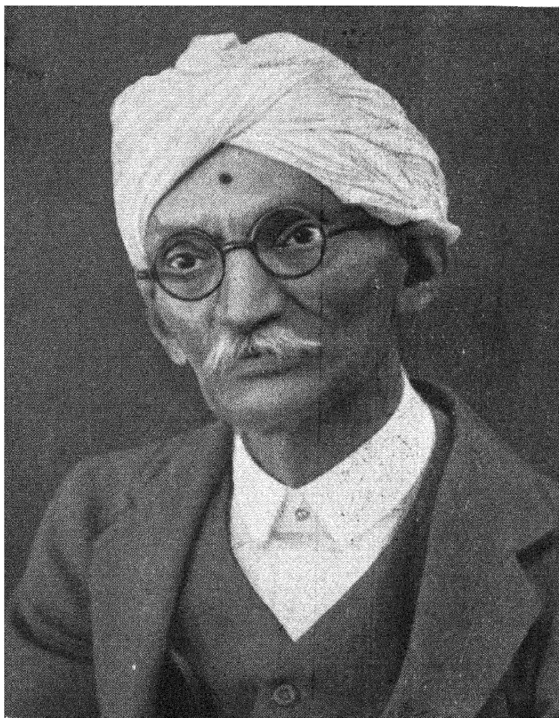
ಇದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಂಶಯ ದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಓದುಗರು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ
ಬಾಗಲಕೋಟ.
ತಾ॥ ೨೮—೧೧ ೧೯೫೪

ತಮ್ಮ ನಮ್ರ ಸೇವಕ

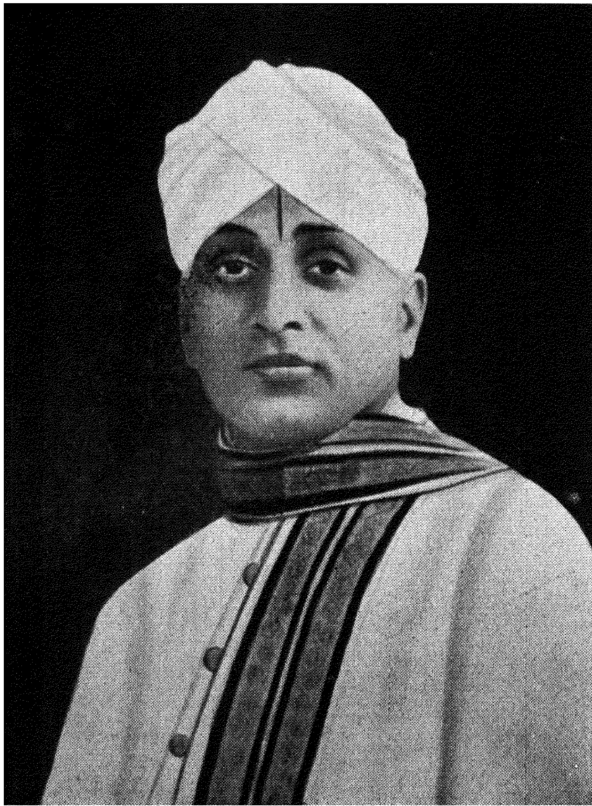
ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಬುರ್ಲಿ

ಅಜಾತಶತ್ರು

ಡಾ. ಹಣಮಂತರಾವ ಸವಣೂರ

ಜನನ	ಮರಣ
ಆಷಾಢ ಶುದ್ಧ ೬ ಶಕೆ ೧೮೦೩	ವೈಶಾಖ ವದ್ಯ ೬ ಶಕೆ ೧೮೭೬
ತಾ. ೧೪-೭-೧೮೮೧	ತಾ. ೪-೬-೧೯೫೪
ಕಲಾದಗಿಯಲ್ಲಿ	ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ

ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಜಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ, B.A.B.L.,M.B.C.M. ವೈದ್ಯರತ್ನ,
ಅಡಿಯಾರ ಮದ್ರಾಸ.

Forward

I have gone through the book "DIVYOUSHADHI" in Kannada by Shri Vaidya M. V. Kurli with profit and pleasure. As a result I heartily recommend it to other Ayurvedists knowing Kannada, in the firm belief that they too would benefit likewise from a study of the book. The proper persuit of the practice of Ayurveda, as of every medical science, constitutes a fruitful method which can lead to discovery of new and valuable information. Each and every new case we see can reveal to us something new and valuable, if only we adopt the right individualistic approach to the study of each case Just as no two persons in normal health are exactly alike but each differs from the other in some special way so as to enable us to note the distinguishing features of each individual and identify him correctly even in the case of twins and others closely resembling each other so also no two individuals in ill health are exactly alike even though they may be suffering from the same ailment, but each differs from the other in some special way, so as to enable the experienced physician to note the distinguishing features, physical and mental, of each case and adjust treatment dietic, medicinal etc) according to the findings of his individualistic approach to the study of each case To the extent that expertness in the individualistic approach is acquired to that extent will be our success in the proper treatment of each

case Further more, diseases are frequently been to exhibit variations in their manifestations, from age to age, and country to country as also in relation to changing conditions of individuals as well as their social and other environments. We have to take note of all these factors as they occur and adjust remedies and diets appropriate to the changed and changing conditions It is exactly in effecting such adjustments that all successful practitioners of the day excel. It is exactly in recording methods and the recipes of a number of such successful practitioners that this book of Shri Vaidya Burli excels The book is well worthy of wide appreciation and popularity among Ayurvedic practitioners knowing Kannada I feel that we cannot be sufficiently grateful to Shri Vaidya Burli for placing at our service a book containing such valuable practical information.

Adyar, Madras,
11-12-1954.

Sd/ **G. Shrinivas Murti.**

ಮುನ್ನುಡಿ

ಶ್ರೀ ಎಮ್. ವ್ಹಿ. ಬುರ್ಲಿಯವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದ **ದಿವ್ಯೌಷಧಿ** ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ ಆನಂದವನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಲಾಭವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡೆನು. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉಳಿದ ಕನ್ನಡಬಲ್ಲ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರಿಗೆ, ಅವರೂ ನನ್ನಂತೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಲಾಭ ಪಡೆಯುವರೆಂಬ ಧೃಢ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಓದಲು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಹೊಸ ಮತ್ತು ಅಮೌಲ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳ ಶೋಧನೆಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾದ ಫಲಕಾರಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಆಯುರ್ವೇದದ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಯೋಗ್ಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಸರಿಯಾದ ವೈಯ್ಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರೆ ನಮಗೆ ಹೊಸ ಮತ್ತು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯಲು ಶಕ್ಯವಾಗುವದು. ಒಳ್ಳೇ ದೇಹಾರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಬ್ಬರಂತೆ ಒಬ್ಬರು ಇರಲಾರರು. ಅವರು ಅವಳಿ-ಜವಳಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಅಂತರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲೆವು. ಅದರಂತೆ ಒಂದೇ ಬೇನೆಯಿಂದ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬಳಲಬಹುದು. ಆದರೆ ಅನುಭವಿಕ ವೈದ್ಯನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಅಂತರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ತನ್ನ ವೈಯ್ಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದುಂಟಾದ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಔಷಧೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೋಗ ನಿದಾನಗಳಲ್ಲಿಯ ಯಶಸ್ಸು ನಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ

ವಯಸ್ಸಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ದೇಶಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೈಹಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ವಾತಾವರಣಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ರೋಗಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ತೋರುತ್ತವೆ. ನಾವು ಈ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ, ಆಹಾರವನ್ನೂ (ಬದಲಾವಣೆಯಾದ ಮತ್ತು ಆಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗನು ಸಾರವಾಗಿ) ನೀಡಬೇಕು ಇವುಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಹೊಂದಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಶಸ್ವೀ ವೈದ್ಯನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೀರುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಯಶಸ್ವೀ ವೈದ್ಯರ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೂ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರ ಪುಸ್ತಕವು ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಕನ್ನಡಬಲ್ಲ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರ ಅಪಾರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಪಾತ್ರವಾಗಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಮೌಲ್ಯ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಬುರ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

೧೧-೧೨-೧೯೬೪
ಅಡ್ಯಾರ ಮದ್ರಾಸ

ಜಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ
ವೈದ್ಯರತ್ನ

ಮೆಚ್ಚುಗೆ

ದಿವಂಗತ ಡಾ|| ಸವಣೂರರವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ "**ದಿವ್ಯೌಷಧಿ**" ಎಂಬ ಪುಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರು ಇದೀಗ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವದು ನನಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ. ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರು, ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ನಿಕಟ ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದು ಪುಸ್ತಕಯಲ್ಲಿಯ ಯೋಗಗಳು ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಔಷಧಿ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ವೈದ್ಯ ಡಾಕ್ಟರ ಜನರಿಗೆ ವೈದ್ಯ ಬುರ್ಲಿ ಅವರು ಒಂದು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸದಿರಲಾರೆ. ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯ ಪೂರ್ಣ ಲಾಭವನ್ನು ವೈದ್ಯಕಿ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹೊಂದುವರೆಂದು ನನಗೆ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ.

ಬೆಳಗಾಂವಿ
೧-೧೨-೫೪

ಡಾ|| ಹ. ರಾ. ತೆರಗುಂಡಿ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

॥ ಶ್ರೀ ಧನ್ವಂತರಿಃ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಅಸ್ತು ॥

ದಿವ್ಯೌಷಧಿ

ಆಯುರ್ವೇದೀಯ ಶಾರೀರ

ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಅಥವಾ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡುವವರಿಗೆ, ಶರೀರದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯಜ್ಞಾನವಿರುವದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಕೇವಲ ರೋಗ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಔಷಧ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು ಸರಿಯಾದದ್ದಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಒಂದೇ ರೋಗದ ಪರಿಣಾಮವು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವದೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಒಂದೇ ಔಷಧವು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಗುಣ ಕೊಡುವದೆಂದು ಹೇಳಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರೋಗಿಗಳ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ ರೋಗಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಔಷಧಿಗಳ ಕ್ರಿಯಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು ಯೋಗ್ಯವಾದುದು.

ವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಶಾರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪೌರ್ವಾತ್ಯರು ಸಾಂಖ್ಯ ಅಥವಾ ವೈಶೇಷಿಕ ದರ್ಶನಗಳು ತೋರಿಸಿದ ದೃಷ್ಟಿಪಥದಿಂದ ಅಂದರೆ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ತತ್ವಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜೀವಿತದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರು ಅವಯವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶಾರೀರ ರಚನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೊದಲನೇಯದಕ್ಕೆ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಸಂಖ್ಯಾ ಶಾರೀರವೆಂದೂ ಅನ್ನಬಹುದು. ಆಯುರ್ವೇದೀಯರು ದಾರ್ಶನಿಕರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅಖಿಲ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಯಾವತ್ತೂ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಇವೆ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರಗಳೆಂದು ನಂಬಿ "ಪುರುಷೋಽಯಂ ಲೋಕಸಂಮಿತ:" ಎಂಬ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಅಖಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವಾತ್ಮಾ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಗೆ ಶರೀರವಲ್ಲಿ ಜಡದೇಹಕ್ಕಿದ್ದಷ್ಟೇ ಕಿಂಬಹುನಾ ತುಸು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ಉನ್ಮಾದದಂಥ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಬಲವತ್ತರ ಸೌಕರ್ಯವುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಯುರ್ವೇದೀಯರ ಮತಾನುಸಾರ ಜೀವಿತವೆಂದರೆ ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾ ಇವುಗಳ ಸಂಯೋಗವು; ಇದು ನಿತ್ಯವಿದ್ದು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಜೀವವು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕೃತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಿರುವದರಿಂದ ಆಯುಷ್ಯವೆಂಬ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೇವಲ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಈ ರೀತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆಯುರ್ವೇದೀಯರಿಗೆ ಶಲ್ಯ-ಶಾಲಾಕ್ಯ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶಾರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಲೇಸು. ಚರಕ, ಸುಶ್ರುತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಗಳು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಶಾರೀರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕ್ರಮಿಕ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವರಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದೀಯರಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಾದ ಶಾರೀರವರ್ಣನೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಕೊಡುವೆವು.

ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕೈಕಾಲುಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳೂ ಒಂದು ವಕ್ಷಕೋಷ್ಠಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಧ್ಯಭಾಗವೂ ಮತ್ತು ಕೊರಳು ಸಮೇತ

ವಾದ ಶಿರಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಆರು ಅಂಗಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮಸ್ತಕ, ಉದರ, ಮೊಲೆ, ಅಂಡ, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಕಿವಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವದುಂಟು. ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಮುಖಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಎಲಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ತಲೆಬುರುಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಿದುಳು ಇರುತ್ತದೆ. ಕೋಷ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಫುಪ್ಪುಸ-ಹೃದಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಭಾಗವು ಕರಡಿಗೆಯಂತಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ವಕ್ಷಫಲಕವೂ ಹಿಂದೆ ಅಂಸಫಲಕ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳೂ ಎಡಬಲಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕೆಲುಬುಗಳೂ ಇರುವವು. ಉದರವು ಕೋಷ್ಟದ ಮಧ್ಯಭಾಗವು; ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪಚನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅಂದರೆ ಜಠರ, ಗ್ರಹಣಿ, ಸ್ವಾದುಪಿಂಡ, ಲಘ್ವಂತ್ರ, ಬೃಹದಂತ್ರ, ಉಂಡುಕ ಮುಂತಾದವುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಹೊರತು ಬಲಕ್ಕೆಯಕೃತವೂ ಎಡಕ್ಕೆ ಪ್ಲಿಹವೂ, ನಾಭಿಯ ಹಿಂದೆ ಮೇರುದಂಡಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಎರಡು ವೃಕ್ಕ (ಮೂತ್ರಪಿಂಡ)ಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

ಉದರದ ಹಿಂದಿನ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಮೇರುದಂಡವೂ ಎರಡೂ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕೆಲುಬುಗಳ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗವೂ ಇರುತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ಮಾತ್ರ ಎಲಬು ಇರದೆ ಆಂತ್ರಾವರಣವೂ ಮೇದಸ್ಸಿನ ಆಸ್ತರಣವೂ, ಪ್ರತಾನವತ್ ಸ್ನಾಯುಗಳೂ ಚರ್ಮವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಕೋಷ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನನೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ. ಶುಕ್ರಾಶಯವೂ, ಗರ್ಭಾಶಯವೂ, ಮಲಾಶಯವೂ, ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಮೂತ್ರಾಶಯವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಭಾಗದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ, ಗುದಾಸ್ಥಿಗಳೂ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ನಿತಂಬಾಸ್ಥಿಗಳೂ, ಇರುವವು ನಿತಂಬಾಸ್ಥಿಯ ಮುಂಭಾಗಗಳು ಮುಂದೆ ಹಬ್ಬಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಇವು ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಭಾಗದ ಕೆಳಗೆ ಕಮಾನನಂತಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಭಗಾಸ್ಥಿಯ ಕೆಳಗೆ ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಬಾಹ್ಯಭಾಗವಿರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನೆಲಬುಗಳ ಮಣಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೇರುದಂಡವಿರುತ್ತದೆ. ಬೆನ್ನೆಲಬಿನ ಮಣಿಗಳು ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪೊಳ್ಳುಭಾಗಗಳು ನಲಿಕೆಯಾಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಈ ನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯು (ಕಶೇರುಕಾರಜ್ಜುವು) ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮೇರುದಂಡವು ಕಪಾಲದ ಕೆಳತುದಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಗುದಾಸ್ಥಿಯವರೆಗೆ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೨೬ ಎಲಬುಗಳ ಸಮುದಾಯವಿರುತ್ತದೆ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯು ಮಾತ್ರ ೧೮ ಇಂಚು ಉದ್ದವಿದ್ದು ಮೊದಲನೇ ಜಘನ ಕಶೇರುಕೆಯು ವರೆಗೆ ಸಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವಯವಗಳ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಪ್ರತಾನವತ್ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಪಸರಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಧಡಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನಿನ ಆಧಾರವಿದ್ದಂತೆ ಊರ್ಧ್ವಾಧಃ ಶಾಖೆಗಳಿಗೂ ಗಡುತರವಾದ ಮತ್ತು ಉದ್ದವಾದ ಎಲಬುಗಳ ಆಧಾರವಿರುತ್ತದೆ.

ತೊಡೆಗೆ ೧ ಮೊಣಕಾಲಿಗೆ ೧ ಕಾಲಿಗೆ ೨ ಪಾದಕ್ಕೆ ೨೬ ಎಲಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಂತೆ ಬಾಹುವಿಗೆ ೧ ಕೈಗೆ ೨ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ೨೭ ಎಲಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಸ್ಥಿಪಂಜರದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಸ್ನಾಯು ಜಾಲದ ಬಂಧನವಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳು ಮಾಂಸಧಾತುವಿನಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಆದರಿಂದ ಅವು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ಚಲನವಲನಕ್ಕೂ ಸಂರಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಎಲಬುಗಳು ಕೂಡುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಂಧಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಈ ಸಂಧಿಗಳು ಅಸ್ಥಿಬಂಧಗಳೆಂಬ ಶ್ವೇತರಜ್ಜುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಈ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷಕ ಎಂಬ ಕಫಮಯವಾದ ದ್ರವಪದಾರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಲಬುಗಳ ಚಲನವಲನಕ್ಕೆ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಮೇದಸ್ಸಿನ ಥರಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶಾರೀರ

ಶರೀರಂನಾಮ ಚೇತನಾಧಿಷ್ಠಾನಭೂತಂ
ಪಂಚಮಹಾಭೂತವಿಕಾರಸಮುದಾಯತ್ಮಕಂ
ದೋಷಧಾತುಮಲಾಮೂಲಂ ಸದಾದೇಹಾಸ್ಯ ॥

(ಚರಕ)

ಪಿಂಡಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳ ವಿಚಾರ: .. ಭಾರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲತತ್ವಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವ ಸಿದ್ಧತೆಯೂ ನಿಸರ್ಗ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾದ ಬಾಧ್ಯತೆಯೂ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಏಕವಾಕ್ಯತೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುವವು. ಇದಕ್ಕೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಉತ್ತಮವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತವು. ಆರ್ಯವೈದ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಸೋಮಸೂರ್ಯ ವಾಯು ದೇವತೆಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಖಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಆಕರ್ಷಣ ಪೃಥಕ್ಕರಣ ವಿಸರ್ಜನ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಧಾರಣ ಮಾಡುವವೋ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಫ–ಪಿತ್ತ-ವಾತಗಳು ಮಾನವೀ ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಾತ–ಪಿತ್ತ–ಕಫಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯು ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ದೊರಕುವದು. ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯ ಅಖಿಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವಸ್ಥಾಂತರವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಈ ವಾತ–ಪಿತ್ತ–ಕಫಗಳೆಂಬ ತ್ರಿದೋಷ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಕ್ರಾಂತಿಯು ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ.

ಆತ್ಮನೇ ಆಧಾರ: — ಈ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಕಾರಣನು. ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಕಾರಹೊಂದಿದ ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಜೀವಾತ್ಮನ ಚಾಲನೆಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವು.

ತ್ರಿದೋಷಗಳು:— ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಜಡ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ವಿಕೃತ ಅವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿ

ವಾಸವಮಾಡುವವು. ಇವುಗಳ ಅಂಶಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಯುವಭೂತ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಅಸಂಖ್ಯೇಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಗುಣಕರ್ಮ:— ಯಾವತ್ತೂ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿದ್ದಂತೆ ತ್ರಿದೋಷಗಳಿಗಾದರೂ ಇರುವವು. ವಾತಕ್ಕೆ, ವಾಯು ಆಕಾಶ ತತ್ವಗಳಿಂದ ರೂಕ್ಷ ಲಘು ಶೀತ ಖರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಲಾದಿ ಗುಣಗಳು ಬರುವವು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಯುವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಗುಣಗಳಿಂದ ವೈಶದ್ಯ ಲಾಘವ ಉತ್ಸಾಹ ಉಚ್ಛ್ವಾಸ ನಿಶ್ವಾಸ ಚೇಷ್ಟಾ ವೇಗ ಪ್ರವರ್ತನ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ದೊರಕುವವು.

ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಆಗ್ನೇಯ ಮಹಾಭೂತದಿಂದ ತೀಕ್ಷ್ಣತ್ವ ಉಷ್ಣತೆ ಲಾಘವ ದ್ರವ ವಾಸನೆ ಸ್ನೇಹ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ದೊರಕುವವು. ಅದರಿಂದ ಪಿತ್ತ ಧಾತುವಿಗೆ ದಹನ, ಪಾಚನ, ದರ್ಶನ, ತಾಪನ, ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೇಧಾ, ಶೌರ್ಯ, ಕ್ಷುತ್ ತೃಟ್, ರುಚಿ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು.

ಕಫಕ್ಕೆ ಪೃಥಿವಿ ಜಲ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಸ್ನಿಗ್ಧ, ಶೀತ, ಗುರು, ಮಂದ, ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣ, ಮೃತ್ಸ್ನ, ಸ್ಥಿರ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಬರುವವು. ಅದರಿಂದ ಕಫ ಧಾತುವಿನ ಸ್ಥೈರ್ಯ; ಸಂದಿಬಂಧ, ಧಾರಣ, ಪೂರಣ, ಪ್ರೀಣನ, ಜೀವನ, ಗರ್ಭೋತ್ಪಾದನ, ಅಧೋಗತಿಭಾವ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು.

ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳು ಕ್ರಿಯಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ದೇಹ ಸಂಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವವೆಂದನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಯಾವ ಆಶಯುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಪಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫಗಳು ಅಂಶತ: ಆಶ್ರಯುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆಂಬದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿಂದ ತಿಳಿಯುಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸ್ಥಾನ ಆಶಯುಗಳು	ಪ್ರಧಾನ ಧಾತು
ನಾಲಿಗೆ	ಕಫಧಾತು
ಅನ್ನನಲಿಕೆ	ಕಫ
ಆಮಾಶಯು	ಕಫ ಪಿತ್ತ
ಗ್ರಹಣಿ	ಪಿತ್ತ
ಸಣ್ಣ ಕರಳು	ಪಿತ್ತ
ದೊಡ್ಡ ಕರಳು	ವಾತ
ಗುದ	ವಾತ
ಯಕೃತ	ಪಿತ್ತ
ಪ್ಲೀಹ	ಪಿತ್ತ
ಅಗ್ನ್ಯಾಶಯು	ಪಿತ್ತ
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ	ಪಿತ್ತ ಕಫ
ಮೂತ್ರಾಶಯು	ಪಿತ್ತ ಕಫ
ಹೃದಯು	ಕಫ ಪಿತ್ತ
ಫುಪ್ಫುಸ	ಕಫ
ಅಸ್ಥಿಸಂಧಿ	ಕಫ

ಧಾತೂಪಧಾತುಗಳು	ಪ್ರಧಾನಧಾತು
ರಸ	ಕಫ
ರಕ್ತ	ಪಿತ್ತ
ಮಾಂಸ	ವಾತ ಕಫ
ಮೇದ	ಕಫ
ಅಸ್ಥಿ	ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫ
ಮಜ್ಜಾ	ಕಫ
ಶುಕ್ರ	ಕಫ
ಶೋಣಿತ	ಪಿತ್ತ
ಆರ್ತವ	ಪಿತ್ತ
ಓಜ	ಕಫ
ಮೊಲೆಹಾಲು	ಕಫ

ಮಲಗಳು	ಪ್ರಧಾನಧಾತು
ಮಲ (ಪುರೀಷ)	ಕಫ
ಮೂತ್ರ	ಕಫ ಪಿತ್ತ
ಬೆವರು	ಪಿತ್ತ

ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು	ಪ್ರಧಾನಧಾತು
ತ್ವಚಾ	ಪಿತ್ತ ಕಫ
ಕಣ್ಣು	ಪಿತ್ತ
ಕಿವಿ	ವಾತ
ಮೂಗು	ಕಫ
ನಾಲಿಗೆ	ಕಫ

ವಾತ-ಪಿತ್ತ-ಕಫ ಈ ಮೂರು ತ್ರಿಧಾತುಗಳು (ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿದೋಷಗಳು) ಶರೀರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಅಂದರೆ ಒಳ್ಳೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಣು ರೇಣುಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಈ ತ್ರಿದೋಷಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿಸರ್ಗದತ್ತ, ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಗುಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಮುಖವಾಗಿಯೂ ಜರುಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಸತ್ವ, ರಜ, ತಮೋ ಗುಣಗಳಂತೆ "ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಭಿಭವ ಆಶ್ರಯ ಜನನ ಮಿಥುನ ವೃತ್ತಯಶ್ಚಗುಣಾಃ" ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಇರುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಗವೇ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅವು ಒಂದರಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರವಿಷ್ಟವಾಗಿ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಕಾರಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕ್ಷಯವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಒಂದರ ಆಕ್ರಮಣವು ಹೊತ್ತುಬಂದಂತೆ ಇನ್ನೊಂದರ ಮೇಲೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂರು ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ವಾತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಬಹಳ. ಪಿತ್ತ-ಕಫ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಡೆಯುವವನ್ನೂ ಕ್ಷೋಭಿಸುವಧನ್ನೂ ಅಥವಾ ಸರಿಪಡಿಸುವದನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಅದು ಸಮರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ.

ವ್ಯಾಧಿಃ– ದೋಷಧಾತು ಮಲಗಳು ಅನ್ನ ಪಾನವಿಹಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಯೋಗ, ಹೀನಯೋಗ, ಮಿಥ್ಯಾಯೋಗಗಳಾಗುವದರಿಂದ ಆಯಾ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಮೊದಲು ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಕೆಟ್ಟು ಸಪ್ತಧಾತುಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತವೆ. ನಂತರ ದೋಷ ಧಾತುಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಮಲವನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತವೆ. ಮಲವು ವಿಕೃತವಾಯಿತೆಂದರೆ ಅದರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಅವರುದ್ಧವಾಗಿ ಅದು ನಿಂತಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ದೋಷ ಸಂಚಯವಾಗುವದರಿಂದ ರೋಗಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ರಜೋಗುಣಿ ಮತ್ತು ತಾಮಸೀ ವೃತ್ತಿಯ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಲಿನಾಹಾರ ಅಯುಕ್ತವಿಹಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಮಲಗಳು ಯಾವಾಗ ರಸರಕ್ತ ವಾಹಿನಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಸಂಜ್ಞಾವಹವಾಹಿನಿಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸುವವು. ಆಗ್ಗೆ ಆಯಾ ಸ್ರೋತಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಗಳುಂಟಾಗಿ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವು.

ನಿದಾನ:-ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಸ್ಥಾನ ದೋಷಗಳನ್ನು, ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇವಲ್ಲದೆ ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇ ದೋಷವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರಬಹುದು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ದೋಷಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂರು ದೋಷಗಳು ಪ್ರಧಾನವಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರಬಹುದು. ದೋಷಗಳ ಸಮ ವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀಣ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿದರೆ ೬೩ ಆಗುವವು. ಕೆಲವೊಂದು ವೇಳೆ ದೋಷ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಂಥಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವುಗಳ ಉಪಶಮನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದೋಷಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುವದು ಶಕ್ಯವಿರುವದರಿಂದ, ಯಾವತ್ತೂ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ರೋಗಿಯ ದೋಷವನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ, ದೂಷ್ಯ (ಧಾತು) ಆಶಯ ಬಲಾಬಲ ಜಠರಾಗ್ನಿ ಬಲಕಾಲ ಪ್ರಕೃತಿ-ಮಾನ, ವಯಸ್ಸು, ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಅವನ ಸಹನ ಶಕ್ತಿ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

ವ್ಯಾದಿ ಭೇಧಗಳನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಅವು ಸ್ವತಂತ್ರವೋ, ಪರತಂತ್ರವೋ, ಸಾಧ್ಯವೋ, ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೋ ಅಥವಾ ಅಸಾಧ್ಯವೋ

ಸೋಪದ್ರವವೋ, ನಿರುಪದ್ರವವೋ ನಿಜವೋ ಆಗುಂತಕವೋ ಎಂಬ ದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ರೋಗಗಳ ಬಲಾಬಲ ವಿಚಾರವಾದರೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದಿ ರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಪ ದೋಷವಿದ್ದಾಗ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಲಂಘನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಪಥ್ಯಾಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದರೆ, ರೋಗವು ಉಪಶಮನ ಹೊಂದುವದು. ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮೊದಲು ದೋಷಗಳ ಸಂಚಯ ಪ್ರಕೋಪ ಪ್ರಸಾರ, ಸ್ಥಾನಸಂಶ್ರಯ ಪ್ರಾದು-ರ್ಭಾವ ಮತ್ತು ಭೇದಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ.

ಸಂಚಯ:— ಆಹಾರವನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ತಿನ್ನುವದರಿಂದ ಶಾರೀರಿಕ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಯುಂಟಾಗುವದು. ಈ ವಿಕೃತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯು ಆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವನ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷ ಸಂಚಯವಾಗುವದು. ಅಂದರೆ ದೋಷಗಳು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕಲೆಯುವವು.

ಪ್ರಕೋಪ:— ಈ ದೋಷ ಸಂಚಯವನ್ನು ತಡೆಯದೇ ಇದ್ದರೆ ಧಾತು ವಿಕೃತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಕೋಪಗೊಳ್ಳುವವು. ಇಂಥಲ್ಲಿ ಯಾವ ಔಷಧವು ಕ್ಷೀಣವಾದ ಧಾತುವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸು ವದೋ, ಅಥವಾ ವೃದ್ಧವಾದ ಧಾತುವನ್ನು ಕ್ಷೀಣಿಸುವದೋ, ಅಂಥದನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಸಂಚಯವು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಂತು ಪ್ರಕೋಪವು ಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸಾರ:— ವೈದ್ಯನು ಅಜ್ಞಾನ ಇಲ್ಲವೆ ಆಲಸ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಂಚಯ ಪ್ರಕೋಪಗಳನ್ನು ತಡೆಯದಿದ್ದರೆ ರೋಗವು ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವದು; ಅಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ವಮನ ವಿರೇಚನ ಮತ್ತು ಲಂಘನ-ಉಪಚಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸ್ಥಾನ ಸಂಶ್ರಯ:— ಶರೀರವಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಆಗವಲ್ಲದೇಕೆ; ದೋಷಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಸೇರಿದವೆಂದರೆ ಅವು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡಿ ತನುಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಕ್ಷೀಣ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಡುತ್ತವೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ಸಂಶ್ರಯವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಹೊರದೂಡುವ ದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಿಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೋಷಗಳು ಶಾಖಾಗತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೋಷ್ಟದಲ್ಲಿ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು; ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಪಸರಿಸಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು, ರಕ್ತ ಪಥದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ಔಷಧದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಸಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಾಯಶಃ ವಾತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಪಿತ್ತ-ಕಫ ದೋಷಗಳು ಕ್ಷುಬ್ಧ ವಾಗಿ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಾಖೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಅಂದರೆ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳುವವು ಇವನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಕೋಷ್ಟಕ್ಕೆ ತರ ಬೇಕಾದರೆ ವಾತ ವಿಕಾರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತರದ ವಾತಾನುಲೋಮನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸ್ನೇಹನ ಸ್ವೇದನ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಬಸ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ದೋಷಗಳು ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪುನಃ ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ವಮನ ವಿರೇಚನಾ ದಿಗಳಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ವ್ಯಕ್ತಿ:- ಎಂದರೆ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣಗಳ ದರ್ಶನವು. ಯಾವದಾದರೊಂದು ಬೇನೆಯು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನಂತರ ಅದು ಕೂಡಲೇ ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಒಂದು ತರದ ಆಮ ಎಂಬ ಮಲವು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ರಕ್ತದ್ವಾರದಿಂದ ಸಂಚರಿಸಿ, ಅನಂತರ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಅಧಿಷ್ಠಾನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಆಶಯದ ಸ್ರೋತಸ್ಸುಗಳೊಳಗಿಂದ ಮಲರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ರಸಮಲ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಆಗುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಲಕ್ಷಣ

ಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವರೂಪವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಆಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ರೂಪ ಇಲ್ಲವೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದೆನ್ನುವದುಂಟು

ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ನಿದಾನವೆಂದರೆ ಹೇತು ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸಮು-ದಾಯ. ಈ ನಿದಾನವು ಐದು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ೧ ಹೇತು ೨ ಪೂರ್ವರೂಪ ೩ ರೂಪ ೪ ಉಪಶಯ ೫ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಹೇತು ಇದರ ಅರ್ಥ ಧಾತು ವೈಷಮ್ಯ. (ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವೈದ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಹೇತು ಎಂದರೆ ಕಾರಣ ಮೀಮಾಂಸೆ; ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಚಿಹ್ನ, ಶೋಥ-ವೇದನೆ ಜ್ವರ ಇಂಥವುಗಳು) ಉಪಶಯವನ್ನು ಸಾತ್ಮ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಂದರೆ ರೋಗ ಸಂಭವದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗುವ ಲಕ್ಷಣ ಪರಂಪರೆ. ಪೂರ್ವರೂಪ, ರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಭೇದ:— ರೋಗ ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಅನೇಕ ಮುಖದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಅದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ರೋಗದ ಈ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಭೇದ ವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರೋಗವು ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನೂ ಅನುಬಂಧ ಗಳನ್ನೂ ತರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಉತ್ತಾನ ದೋಷವು ಗಂಭೀರವಾಗು ತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ರೋಗಿಗೆ ಗುಣವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘಕಾಲವು ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಯಾಕಂದರೆ ವಿಕಾರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಔಷಧೋಪಚಾರದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಾರ್ಪಾಟು ಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಚಾರ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಂಘನ ಬೃಂಹ್ವಣ, ರೂಕ್ಷಣ, ಸ್ನೇಹನ, ಸ್ವೇದನ, ಸ್ತಂಭನ ಎಂಬವು ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿವೆ. ರೋಗಗಳ ಅವಸ್ಥಾಂತರಗಳು ತಿಳಿಯದ ಹೊರ್ತು ಉಪ-ಚಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವದು ಶಕ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶರೀರ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತೀರ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಆರ್ಯರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆದಿಭೌತಿಕ, ಆದಿದೈವಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಮನನೀಯವಾಗಿವೆ. ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳು ಅವಶ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಈ ತರವ ಕಾರಣ ಮೀಮಾಂಸೆಯು ಇನ್ನೂ ಹೊಳೆದಿಲ್ಲವೆಂದೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಆರ್ಯವೈದ್ಯರು ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಯೋಗಗಳು ಇನ್ನಾವ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವೇನಂದರೆ ಆರ್ಯವೈದ್ಯಕದಲ್ಲಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪದ್ಧತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಆಪ್ತವಚನ ಈ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿವೇಚನದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವದುಂಟು ಇದರಿಂದ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಾಪ್ತಿ ದೋಷವು ಕಂಡುಬರಲಾರದು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ದ್ವಾರಾ ರೋಗ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಅನುಮಾನ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಅಥವಾ ರೋಗಿಯ ಸಾತ್ಮ್ಯಾಸಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ರೋಗ ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲ ಸೂಚನೆ

೧ ಯಾವಾಗಲೂ ತಾಜಾ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨. ವಿಡಂಗ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಜೇನತುಪ್ಪ ಇವು ಮಾತ್ರ ಒಂದು ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನವು (ಹಳೆಯವು) ಇರಬೇಕು.

೩. ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಕೊಡಸಿಗೆ, ಅಡಸಾಲ, ಬೂದಿಗುಂಬಳ, ಶತಾವರಿ, ಅಶ್ವಗಂಧಿ, ಗೊರಟಗೆ, ಬಡೇಸೋಪು, ಪ್ರಸಾರಣಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಸಿ ಇದ್ದವು- ಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

೪. ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ವನಸ್ಪತಿ ಅಂಗವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅಂಥಲ್ಲಿ ವನಸ್ಪತಿಯ ಬೇರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆ

೧. ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಅಂಥಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಮುಂಜಾನೆ ಅಂತಾ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು

೨ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೇಚಕ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೩. ದೀಪನ, ಪಾಚನ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಊಟದ ಮೊದಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೪. ಭಸ್ಮ ರಸಾಯನ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಊಟದ ಮೊದಲು ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೫. ಆಸವಾರಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಊಟದ ನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

೬. ಸಮಾನವಾಯು ಮಂದ ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಔಷಧವನ್ನು ಊಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಊಟದ ನಂತರ ಕೂಡಲೇ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೭. ಊಟಕ್ಕೂ ಔಷಧಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಧತಾಸಿನ ಅಂತರ ಇರುವದು ನೆಟ್ಟಗೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಸಂಗಳಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕು.

ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣ

೧. ಔಷಧಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸಮ ಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಷಾಯದ ಪ್ರಮಾಣ ೨-೩ ತೊಲೆ ಒಂದು ವೇಳೆಗೆ.

೨. ಸ್ವರಸದಮಾತ್ರೆ ೨ ತೊಲೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ, ಜೇನತುಪ್ಪ, ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕುವದಾದಲ್ಲಿ ಆರು ಮಾಸಿಯಷ್ಟು ಹಾಕುವದು.

೩. ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ತೂಕದ ಹದಿನಾರುಪಟ್ಟು ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಮಂದಾಗ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಕುದಿಯಲು ಇಡಬೇಕು. ೧/೮ ಭಾಗ ಉಳಿಯಿತೆಂದರೆ ಇಳಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಆರಿದನಂತರ ಸೋಸಿ ಆದರಲ್ಲಿ ಜೇನು ಅಥವಾ ಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಕಷಾಯ ಬಹಳ ಎನಿಸಿದರೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಮಾಡಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ ಕೊಡಬೇಕು. ವಾತ-ಪಿತ್ತ ಕಫ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ೧/೪ ೧/೮ ೧/೧೬ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಬೇಕು. ಜೇನ ತುಪ್ಪವನ್ನು ೧/೧೬ ೧/೮ ೧/೪ ಕೂಡಿಸಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ದೇಶ ಕಾಲ ವಯಸ್ಸು ಅಗ್ನಿ ಬಲ ಪ್ರಕೃತಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅನುಪಾನ, ಔಷಧಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು.

ಜ್ವರ

ಡಾ|| ಸವಣೂರ ಅವರ ಯೋಗಗಳು

ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜ್ವರಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಕೊಡಲು ಉತ್ತಮವಾದ ಪಾಚನ ಕಷಾಯ.

ಸುಂಠಿ	೧/೪	ತೊಲಿ	ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಡು ಸಬಡು ಜಜ್ಜಿ ೨೦ ತೊಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿ ೧/೨ ಕಷಾಯ ಇಳಿಸಿ, ಸೋಸಿ ಕೊಡುವದು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.
ಹವೀಜ	೧/೪	,,	
ಗುಳ್ಳ	೧/೪	,,	
ಹೆಗ್ಗುಳ	೧/೪	,,	
ದೇವದ್ವಾರ	೧/೪	,,	

ಚಳಿಜ್ವರ

ಚಳಿಹತ್ತುವಾಗ ೨—೪ ಗುಂಜಿ ಸಣ್ಣಹಿಪ್ಪಲೀಪುಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ಓಕರಿಕೆ ಇದ್ದರೆ

೧—೨ ಗುಂಜಿ ಶಂಖ ಭಸ್ಮವನ್ನು ೧೫—೨೦ ಹನಿ ಲಿಂಬೀರಸ ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ತಲೆಶೂಲಿಗೆ

ಚಂದನ, ಕರ್ಪೂರ ತೆಯ್ದು ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದು. ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಜಾಜೀಕಾಯಿ ಅಥವಾ ಅಫು ಕೂಡಿಸಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ನೀರಡಿಕೆಗೆ

ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರಿ
ರಕ್ತಚಂದನ
ಸುಂಠಿ
ಲಾವಂಚ
ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ
ಕಲ್ಲು ಸಬ್ಬಸಗಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡು ಮಾಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಕಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿಹಾಕಿ, ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು ಎರಡುಕಪ್ಪು ಇಳಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಸಲ ೫ ತೊಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧಗಳು

ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	೧/೪	ತೊಲಿ
ಚಿರಾಯಿತ	೧/೪	,,
ಬೇವಿನಒಳದೊಗಟೆ	೧/೪	,,
ಸೋನಾಮುಖಿ	೧/೪	,,
ಸುಂಠಿ	೧/೮	,,
ಹವೀಜ	೧/೪	,,
ಜೇಷ್ಟಮಧು	೧/೪	,,

ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪುಕುಟ್ಟಿ ಎರಡು ಕಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ೧/೨ ಕಷಾಯ ಇಳಿಸಿ ಸೋಸಿ ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ಸಲ.

೨. **ಮಹಾಸುದರ್ಶನ ಚೂರ್ಣ:**- ೨—೩ ಮಾಸಿ ತೆಗೆದು ಒಂದು ಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪಾವು ಕಪ್ಪು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ನೀರು ಅದರೊಳಗೆ ಹಾಕಿ, ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಮುಚ್ಚಿ ಇಡಬೇಕು. ಬೆಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಸೋಸಿ ತುಸು ಸಕ್ಕರೆ ಅಥವಾ ಜೇನು ಬೆರೆಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಇದರಂತೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟದ್ದನ್ನು ರಾತ್ರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಏಳು ದಿವಸ ಇದರಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೩. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ, ಮಹಾಜ್ವರಾಂಕುಶ, ಜ್ವರಾಂಕುಶ, ನಾರಾಯಣಜ್ವರಾಂಕುಶ, ಮಹಾಮೃತ್ಯುಂಜಯ, ಪಂಚವಕ್ತ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು೧-೨ ಗುಂಜಿ ತೆಗೆದು ಅಲ್ಲದರಸ ಮತ್ತು ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು; ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳು ಮಲೇರಿಯಾಕ್ಕೆ ಗುಣಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ಮಲೇರಿಯಾದಿಂದುಂಟಾದ ಅಶಕ್ತತೆ

ಸಿದ್ಧಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	೧/೪	ತೊಲಿ	೪೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದಕೊಳ್ಳುವದು.
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೪	,,	

೨

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೧/೨	ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು.೭ಕ್ಕೆ ಸಾ.೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಡಿಯಲ್ಲಿ ೨ ಗುಂಜಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣ ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ಲೋಹಭಸ್ಮ	೧/೪	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧/೪	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೨	,,	

೩

ಲೋಹಾಸವ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧/೨ ಚಮಚೆ, ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ದ್ರಾಕ್ಷಾಸವ	

ನಿದ್ರಾನಾಶ ಮತ್ತು ಜ್ವರಾನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೧/೮	ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ ೧ ಪುಡಿ. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕುಡಿಯುವದು.
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೧/೮	,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೧/೪	,,	
ಪ್ರವಾಳಚ, ಪು.	೧/೪	,,	

ವಾತಜ್ವರ

೧. ತ್ರಿಕಟು, ಚಿರಾಯಿತ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಟಕರೋಣಿಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧—೨ ಗುಂಜಿ ಸೈಂಧಲವಣ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

೨. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ ೧—೨ ಗುಂಜಿ, ಅಲ್ಲದರಸ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

೩. ಭೇದಿಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ತ್ರಿಫಳಾ, ತ್ರಿಕಟು, ತಿಗಡಿ ಸಮ ಭಾಗ ಕೂಡಿಸಿ ಬೆಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಗುಳಿಗೆಮಾಡಿ ೧/೨ ದಿಂದ ೧ತೊಲಿ ಕೊಡುವದು. ಬಿಸಿನೀರಿನಗೂಡ.

ಪಿತ್ತಜ್ವರ

೧. ಧಮಾಸಾ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಚಿರಾಯಿತ, ಕಟಕರೋಣಿಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೨. ಮನೂಕ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಕಟಕರೋಣಿಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

ಕಫಜ್ವರ

೧. ಕಹಿಪಡವಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ತಾರೀಕಾಯಿ, ಅಡಸಾಲ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಕಟಕರೋಣಿ, ಕಚೋರ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಜೇನುಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

೨. ಧತ್ತೂರ, ತುಳಸಿ, ಅಲ್ಲದರಸಗಳ ಭಾವನೆಕೊಟ್ಟು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದ ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ ೧—೨ ಗುಂಜಿ ಅಲ್ಲದರಸ-ಜೇನುಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೩. ಒಣಕೆಮ್ಮು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಲವಂಗಾದಿವಟಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯೊಡನೆ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕು.

೪. ಕಫವು ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಒಂದು ಗುಂಜಿ ರಸಸಿಂದೂರವನ್ನು ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು.

೫. ತರ್ಪಣತೈಲ ಅಥವಾ ನೀಲಗಿರಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಎದೆಗೆಹಚ್ಚಿ ಅಗಸೀ ಪೋಟೀಸಿನಿಂದ ಕಾಸುವದು.

ವಾತ-ಪಿತ್ತಜ್ವರ

೧. ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಚಿರಾಯಿತ, ಮತ್ತು ಶುಂಠಿ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ಸಲ ಕೊಡುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪಂಚಭದ್ರ ಕಷಾಯವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಅಥವಾ

೨. ತ್ರಿಫಳಾ, ರಾಸ್ನಾ, ಕಕ್ಕೇಕಾಯಿತಿಳಿಲು, ಅಡಸಾಲ, ಶಿವನೀಬೇರು ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನದಲ್ಲಿ ೨ ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೩

ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.)	೧ ಗುಂಜಿ	ಒಂದು ಪುಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿ ಸಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧ ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ.ಪು.	೧ ,,	

ವಾತ-ಕಫಜ್ವರ

೧. ಕಾಯಫಳ, ರೋಹಿಪತೃಣ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಹವೀಜ, ಕಾಕಡಶಿಂಗಿ, ಬಜೆ, ಸುಂಠಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕಲ್ಲು ಸಬ್ಬಸಗಿ, ದೇವದ್ವಾರಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೨. ಬದ್ಧಕೋಷ್ಟವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಕ್ಕೇಕಾಯಿತಿಳಲು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಟಕರೋಣಿ, ಮೋಡಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡುವದು.

೩. ಪಕ್ಕಡಿಶೂಲಿ ದಮ್ಮು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಗುಳ್ಳ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಸುಂಠಿ ಪುಷ್ಕರಮೂಲಗಳ ಕಷಾಯ ಕೊಡಬೇಕು.

೪. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ, ಅಲ್ಲದರಸ-ಜೇನುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ಪಿತ್ತ-ಕಫಜ್ವರ

೧. ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಹವೀಜ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಬೇವಿನಬಳ-ದೊಗಟೆ, ಪದ್ಮಕಾಷ್ಟ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡುವದು.

೨. ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ ಅಥವಾ ಆನಂದಭೈರವ ೧-೨ ಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.

೩. ಕಫದ ಸಲುವಾಗಿ ರಸಸಿಂದೂರ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ ಒಂದು ಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ ಕೊಡುವದು.

೪. ಬಡಬಡಿಸುವದಿದ್ದರೆ ಸುವರ್ಣಯುಕ್ತ ಸೂತಶೇಖರ ೧ ಗುಂಜಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು.

ಕಫ-ವಾತ ಪ್ರಧಾನ ಜ್ವರ (ನ್ಯುಮೋನಿಯಾ)

೧. ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ದೇವದ್ವಾರ ಅಡಸಾಲ, ಸುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ ಕೊಡುವದು.

೨

ಹೇಮಗರ್ಭ	೩	ಗುಂಜಿ	೧೨ ಚೀಟಮಾಡುವದು ಪ್ರತಿದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ೧ ಚೀಟು ಅಲ್ಲದರಸ-ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪಂಚಸೂತ	೬	,,	
ಸಮೀರಪನ್ನಗ	೩	,,	

೩. ತರ್ಪತೈಲ ಅಥವಾ ನೀಲಗಿರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಎದೆ ಕಾಸುವದು

ನ್ಯುಮೋನಿಯಾದಿಂದ ಅಶಕ್ತತೆ

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೮	ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ಒಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಒಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೮	,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೮	,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೮	,,	
ಅಶ್ವಗಂಧಾದಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	

ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ

೧. ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೇ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇನೇ ರಸಸಿಂದೂರ, ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರೋದಯ, ಹೇಮಗರ್ಭ, ಪಂಚಸೂತ, ಮಾತ್ರೆಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವ ದಾದರೊಂದನ್ನು ಪಾವು ಗುಂಜಿ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅಲ್ಲದರಸ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಗಾಗಿ ಕೊಡುವದು.

೨. ಕಾಯುಫಲ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಕಾಕಡಶಿಂಗಿ, ಸುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಧಮಸಾ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ನೆಲಗುಳ್ಳಗಳ ಕಷಾಯ ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ

೩. ಗಂಟಲು ಒಣಗಿದರೆ ತ್ರಿಕಟು, ಸೈಂಧಲವಣಗಳ ಚೂರ್ಣ ವನ್ನು ನಾಲಿಗೆಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

೪. ತಂದ್ರಾ ಅಂದರೆ ಮಬ್ಬು ಇದ್ದರೆ ಚೊಗಚೆತೊಪ್ಪಲ ರಸ ದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಟು ತೆಯ್ದು ೨-೩ ಹನಿ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ಸನ್ನಿಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಮಹತ್ವದ ಕಷಾಯ

೧. **ಶಠ್ಯಾದಿ ಕಷಾಯ:**– ಕಚೋರ, ಪುಷ್ಕರಮೂಳ, ನೆಲ–ಗುಳ್ಳ, ಕಾಕಡಶಿಂಗಿ, ಧಮಸಾ, ಇಂದ್ರಜವಿ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಕಟಕರೋಹಿಣಿ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಶಠ್ಯಾದಿ ಕಷಾಯವೆಂದೆನ್ನುವರು

ಅಥವಾ

೨. ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ಕಟಕರೋಣಿ, ದ್ರಾಕ್ಷ, ದೇವದಾರ, ಜೇಕಿನಗಹ್ಣೆ, ಚಿರಾಯತ, ಕಕ್ಕೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಿಟ್ಟು, ಕಹಿಪಡವಲಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೩. **ಬಾಯಿಂದ ರಕ್ತ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ:-** ಪದ್ಮಕಾಷ್ಟ, ರಕ್ತ-ಚಂದನ, ಜೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಕಲ್ಲುಸಬ್ಬಸಗಿ, ತ್ರಿಫಳಾ, ಜೇಷ್ಟಮಧು, ಬಾಳದಬೇರು, ಬೇವಿನಬಳದೊಗಟೆಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸನ್ನಿಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ರಸಾಯನಗಳು

ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ, ಪಂಚವಕ್ತ್ರ, ಹೇಮಗರ್ಭ, ಪಂಚಸೂತ, ಸಮೀರಪನ್ನಗ, ಮಲ್ಲಸಿಂದೂರ, ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ದಾವರೊಂದನ್ನು ದೋಷಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಸಣ್ಣಜ್ವರ

೧

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ	½	ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಲಸಿರಸ+ಜೇನು.
ಪ್ರವಾಳಚ. ಪು.	½	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,,	,,	

೨

ಚಿರಾಯಿತದ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ½ ತೊಲಿಯಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಜಜ್ಜಿ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಅರ್ಧಕಪ್ಪು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಿಟ್ಟು ಬೆಳಗಾದ ನಂತರ ಸೋಸಿ ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯುವದು. ಒಂದು ಸಪ್ತಕ ಮಾಡುವದು.

ಜ್ವರಾನಂತರ ಮಾಂಸ ಕ್ಷೀಣತೆ

೧

ಮಧುಮಾಲಿನಿ ವಸಂತ	೧	ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ಒಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಒಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೧	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧	,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	,,	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೩	,,	

೨

ಅಮೃತಾರಿಷ್ಟ ದ್ರಾಕ್ಷಾರಿಷ್ಟ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧॥ ಚಮಚೆ, ನೀರು ಆರು ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದನಂತರ.

ಜ್ವರದನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ

ಲಘುಮಾಲನೀವಸಂತ, ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ, ಆರೋಗ್ಯ-ವರ್ಧಿನಿ, ಲೋಹ, ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದ-ರೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ನೋಡಿ ತೆಗೆದು ಆದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಳ, ಅಮೃತಸತ್ವ, ಸಿತೋಪಲಾದಿ, ಕೂಡಿಸಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಯಕೃತದ ಮಂದಕ್ರಿಯೆ

೧

ಸೂತಶೇಖರ(ಸು. ಯು)	೧½	ತೊ.	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ಒಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಒಕ್ಕೆ ಒಂದುಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೩	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೩	,,	

೨

ಕುಮಾರಿ ಆಸವ ನಂ. ೧ ಪುನರ್ನವಾಸವ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮುಚೆ, ನೀರು ೪ ಚಮುಚೆ ಪ್ರತಿ ಊಟದನಂತರ.

ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ

೧

ಯಾಲಕ್ಕಿ	೧	ಗುಂಜಿ	ಏಳು ಪುಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು. ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೭ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ದಾಲಚಿನ್ನಿ	೧	,,	
ನಾಗಕೇಶರ	೧	,,	
ತಮಾಲಪತ್ರ	೧	,,	
ಅಗ್ನಿಸೂತ	೪	ತೊಲಿ	

೨

ಚತುರ್ಮುಖ	೧೬	ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೧೦ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೪ ಕ್ಕೆ ಒಂದುಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	೪	,,	

ಅಥವಾ

೧

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ	೪	ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಊಟದ ಮೊದಲು ೧ ಪುಡಿ, ಕಾಡಿಗ್ಗರಗಿನರಸ+ಜೇನು
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು ಯು.)	೧೬	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೪	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,,	,,	

೨

ಅಗ್ನಿಸೂತ	೧/೮	ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಎರಡೂ ಊಟದ
ಆಮಲಕಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	ನಂತರ ೧ ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ

೩

ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಾಗ ಸಾರಕಚೂರ್ಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಜೀರ್ಣ ಆಮಾಂಶ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ

ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೧/೪	ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೬ಕ್ಕೆ
ರಾಜವಲ್ಲಭ	,,	,,	ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ
ವಂಗಭಸ್ಮ	,,	,,	ದಾಳಿಂಬರ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಮತ್ತು ಬದ್ಧಕೋಷ್ಟ

೧

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ	೧/೮	ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜನೆ ೬ಕ್ಕೆ
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,,	,,	ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ
ಅಮೃತಸತ್ವ	,,	,,	ಕಾಡಿಗ್ಗರಗಿನರಸ+ಜೇನು.

೨

ಅಗ್ನಿಸೂತ	೧/೮	ತೊಲಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಊಟದ ಮೊದಲು
ಶಂಖಭಸ್ಮ	,,	,,	ಒಂದು ಪುಡಿ ಲಿಂಬೀರಸ+ಸಕ್ಕರೆ

೩

ಆರೋಗ್ಯಮಿಶ್ರಣ ೧॥ ಚಮಚೆ, ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ.

ಅಪಚನ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಂಗಶೂಲಿ

ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನು.
ಹೇಮಗರ್ಭ	೩ ಗುಂಜಿ	
ಕಪರ್ದಿಕ	೧/೪ ತೊಲಿ	

ಅಪಚನ ಮತ್ತು ಕ್ಷೀಣತೆ

೧

ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೧/೪ ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ೧ ಪುಡಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೪ ,,	

೨

ಕುಮಾರಿಆಸವ ನಂ. ೧	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧॥ ಚಮಚೆ, ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ
ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾಸವ	

ಜೀರ್ಣ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ

೧

ಮಧುಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೧/೪	ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೬ಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿ ೬ಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,,	,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೧/೮	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೩	,,	

೨

ಅಶೋಕಚಕ್ಕೆ	೧/೪	ತೊಲಿ	ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮುಂಜಾನೆ ಒಂದು ಸಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ನೀಲಕಮಲ	,,	,,	
ಅನಂತಮೂಲ	,,	,,	
ಪದ್ಮಕಾಷ್ಟ	,,	,,	
ಜೇಷ್ಟಮಧು	,,	,,	

ಅತಿಸಾರ

೧

ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ (ಮು. ಯು.)	೧/೩	ತೊಲಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಕಾಲ ೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಜಾತಿಫಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	

ಜೀರ್ಣ ಆಮಾತಿಸಾರ

೧

ಅಭ್ರಕ (೧೮೦)	೧/೮	ತೊಲಿ	೪೮ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ಒಕ್ಕೆ ಸಂಜೆಯು ಇಕ್ಕೆ ಕುಟಜಾವಲೇಹದೊಡನೆ ಒಂದು ಪುಡಿ.
ಮೌಕ್ತಿಕ	,,	,,	
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟಿ	೧/೧೬	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧/೪	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೪	,,	

೨

ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟಿ	೧/೮	ತೊಲಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ಒಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಇಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ದಾಳಿಂಬರ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು. ಯು.)	,,	,,	
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧/೧೬	,,	

೩

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧/೧೬	ತೊಲಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ಒಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಇಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ದಾಳಿಂಬರ ಪಾಕದಲ್ಲಿ
ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟಿ	೧/೮	,,	
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು. ಯು.	೧/೧೬	,,	
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟಿ	,,	,,	

೪

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧/೮	ತೊಲಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ಒಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಇಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಲಸೀರಸ+ಜೇನು
ರಾಜವಲ್ಲಭ	,,	,,	
ಪ್ರವಾಳ	,,	,,	
ಮೌಕ್ತಿಕ	,,	,,	

೫

ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟಿ ೧/೪ ತೊಲಿ
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ
(ಮು. ಯು.) ,, ,,
ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ ೧/೩ ,,
(ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ ರಸ ಒಣಗಿಸಿದ್ದು)

೨೪ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

೬

ಅಗ್ನಿಸೂತ ೧/೮ ತೊಲಿ
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು. ೧/೪ ,,
ಶಂಖಭಸ್ಮ ,, ,,

೧೬ ಪುಡಿಗಳು, ಊಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ೧ ಪುಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ೨ ವೇಳೆ.

೭

ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟಿ ೧೬ ತೊಲಿ
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ ೧/೮ ,,
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ ೧/೩ ,,

೧೨ ಪುಡಿಗಳು, ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

ಈ ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ] ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಮತ್ತು,

೮

ಕುಟಜಾರಿಷ್ಟ
Bismuth Et, Pepsin Co.

ಊಟದ ನಂತರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ, ಎರಡು ಚಮಚೆ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಪಾಂಡು ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣಾತಿಸಾರ.

೧

ಪ್ರವಾಳ ಪಂಚಾಮೃತ (ಮು. ಯು.	೧/೪ ತೊಲಿ	೪೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ.
ಕಾಶೀಸಭಸ್ಮ	೧/೮ ,,	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	೧ ,,	
ಚಿತ್ರಕಾದಿಚೂರ್ಣ	೧ ,,	

೨

ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಶಂಖವಟಿ	೧/೩ ,,	
ಅಗ್ನಿತುಂಡಿ	೧/೪ ,,	

೩

ಕುಟಜಾರಿಷ್ಟ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧॥ ಚಮಚೆ ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ.
ಬಿಲ್ವಾಸವ	

ಜೀರ್ಣ ಆಮಾತಿಸಾರ

೧

ರಾಜವಲ್ಲಭ	೧/೮ ತೊಲಿ	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಪಂಚಾಮೃತ	೧/೪ ,,	
ವಾತಗಜಾಂಕುಶ	೧/೮ ,,	

೨

ಚತುರ್ಮುಖರಸ	೧/೮ ತೊಲಿ	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	೧/೪ ,,	
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೧/೪ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೪ ,,	

ಸಂಗ್ರಹಣಿ

೧

ಕಾಶೀಸಭಸ್ಮ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೧/೪ ,,	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	೧ ,,	

೨

ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟಿ	೩ ಗುಂಜಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೮ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ ಪು	೧೨ ಗುಂಜಿ	
ಮೌಕ್ತಿಕ	೫ ಗುಂಜಿ	
ಶಂಖಭಸ್ಮ	೬ ,,	
ಕಪರ್ದಿ	೬ ,,	

೩

ಕುಮಾರಿ ಆಸವ ನಂ. ೧	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ ಆರು ಚಮಚೆ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ
ಭೃಂಗರಾಜಾಸವ	
ವಿಡಂಗಾರಿಷ್ಟ	

೪

ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ (ಮು. ಯು.)	೧/೮ ತೊಲಿ	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟಿ	೧/೧೬ ,,	
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೧/೮ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮ ,	
ಕಾಂತಲೋಹ	೧/೮ ,,	
ಮಹಾಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	೧ ತೊಲಿ	

ಆಮ ಸಂಗ್ರಹಣಿ

೧

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟಿ	೩ ಗುಂಜಿ	
ಮೌಕ್ತಿಕ	೧/೮ ತೊಲಿ	
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ	೧/೮ ,,	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೧ ,,	

೨

ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	೧/೪ ತೊಲಿ	ಅಷ್ಟಮಾಂಶಕಷಾಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ
ಅಳಲೇಕಾಯಿ	೧/೪ ,,	
ಕಹಿಪಡವಲ	೧/೪ ,,	
ಧಮಾಸಾ	೧/೪ ,,	
ಪುನರ್ನವಾ	೧/೪ ,,	
ಇಲಿಕವಿ	೧/೪ ,,	
ನೆಗ್ಗಲಿ	೧/೪ ,,	
ಗುಳ್ಳ	೧/೪ ,,	
ಜೇಷ್ಠಮಧು	೧/೪ ,,	
ತೃಣಪಂಚಮೂಲ	೨ ,,	

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ

೧

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೧/೪ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೮ ,,	

೨

ಅಭಯಾರಿಷ್ಟ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧॥ ಚಮಚಿ ನೀರು ಆರು ಚಮಚಿ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ದ್ರಾಕ್ಷಾರಿಷ್ಟ	

೩ ಶತಧೌತಘೃತವನ್ನು ಮುಳ್ಳುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದು.

೪ ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸರಿ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಸುಖಸಾರಕವನ್ನು ಮಲಗುವಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಉದ್ರಿಕ್ತಪಿತ್ತ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ

೧

ಚತುರ್ಮುಖ ರಸ	೧ ಗುಂಜಿ	೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿ ೯ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಚ್ಯವನಪ್ರಾಶ್ಯದಲ್ಲಿ.
ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	,,	
ಕಪರ್ದಿಭಸ್ಮ	೨ ಗುಂಜಿ	

೨

ಕಟಕರೋಹಿಣಿ	೪ ತೊಲಿ	ನಾಲ್ಕು ಕಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಇಳಿಸುವದು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿ ೮ ಕ್ಕೆ
ಚಿರಾಯಿತ	,,	
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	,,	
ಕಚೋರ	,,	
ಸುಂಠಿ	,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	,,	
ಕೋಷ್ಟ	,,	
ಜೇಷ್ಟಮಧು	,,	
ಗುಳ್ಳದಬೇರು	,,	
ದೇವದ್ವಾರ	,,	
ಆಳಲೇಕಾಯಿ	,,	
ಧಮಾಸಾ	,,	
ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ	,,	

೩

ಕಾಮದುಘಾ	೨ ಗುಂಜಿ	ಎರಡು ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೧೨ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ದ್ರಾಕ್ಷಾದಿಚೂರ್ಣ	೫ ,,	

ಪಥ್ಯ

೧ ಹಾಲು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕ್ಕೆ.

೨ ಊಟ ಮುಂಜಾನೆ ೧೧-೩೦ ಕ್ಕೆ.

೩ ಹಣ್ಣಿನ ರಸ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಕ್ಕೆ.

೪ ಹಾಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೪ ಕ್ಕೆ.

೫ ಹಾಲು ಓಕ್ವಲ್ಟಾಯಿನ ರಾತ್ರಿ ೯-೩೦ ಕ್ಕೆ.

ಸೂತಶೇಖರ (ಸು.ಯು.)	೧/೬ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೭ ನೆಸ್ಲ್ಸೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೧/೪ ,,	
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧/೪ ,,	

ಯಕೃತವಿಕಾರ

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೫ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ವಂಗಭಸ್ಮ	೧/೮ ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಆ.ಪು.	೧/೪ ,,	

ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ

೧

ಕಾಮದುಘಾ (ಮು ಯು.) ೧/೮ ತೊಲಿ
ಪ್ರವಾಳಚಂ. ಪು. ೧/೪ ,,
} ೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭, ಸಾಂ. ೫ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕು ಅಥವಾ ಹಾಲುಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಡಿ.

೨

ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ ೧/೪ ತೊಲಿ
ಕಾಮದುಘಾ ೧/೪ ,,
ಶೌಕ್ತಿಕ ೧/೪ ,,
ಸೂತಶೇಖರ(ರೌ. ಯು) ೨ ಗುಂಜಿ
} ೧೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದುಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ

೩

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ೧/೪ ತೊಲಿ
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ ೧/೪ ,,
ಮೃಗಶೃಂಗ ೧/೪ ,,
ಚಂದ್ರಕಲಾ ೧/೪ ,,
} ೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೮ ಸಾ. ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ

೪

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ೧/೮ ತೊಲಿ
ಚಂದ್ರಕಲಾ ೧/೩ ,,
ಪ್ರವಾಳ ೧/೪ ,,
ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ ೧/೨ ,,
} ೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ + ಬೆಣ್ಣೆ

೫ ತಾರಾಮಂಡೂರ ೪ ಗುಂಜಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ ಹಾಲು + ಸಕ್ಕರೆ.

ಪಾಂಡುರೋಗ

೧

ಮಂಡೂರ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ೧ ಪುಡಿ ಮುಂ.೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಾಡಿಗ್ಗರಗಿನರಸ + ಜೇನು.
ಪ್ರವಾಳ	೧/೪ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೪ ,,	

೨

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ	೧/೪ ತೊಲಿ	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ. ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೧/೪ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೧/೪ ,,	

೩

ಅಭಯಾರಿಷ್ಟ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧॥ ಚಮಚೆ ನೀರು ಆರು ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂಊಟದ ನಂತರ.
ದ್ರಾಕ್ಷಾರಿಷ್ಟ	

೪

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೨ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೧/೪ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೩ ,,	

ಆಸ್ರಾಭಿನೋದನ (ಬ್ಲಡ್ ಪ್ರೆಶರ)

೧

ರೌಪ್ಯಸೂತಶೇಖರ	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧/೪ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೨

ಏಕಾಂಗವೀರ	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ವಾತಗಜಾಂಕುಶ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೩ ,,	

ಅಸ್ರಾಭಿನೋದನ ಮತ್ತು ವೃಕ್ಕದೋಷ
(ರಕ್ತದ ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡವಿಕಾರ).

೧

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಡಿ
ಬೇಸಿಗೆ ಔಷಧೆ	೧/೪ ,,	
(ಇದರಲ್ಲಿ ದಗಡೀ ಬೊರ ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು. ಅಮೃತಸತ್ವಗಳಿರುವವು)		

೨

ಮಾಹೇಶ್ವರೀಚೂರ್ಣ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವ ಮುಂಚೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	,, ,,	
ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯು	೧/೩ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	

೩ ಏಕಾಂಗವೀರ ೧ ಗುಂಜಿ ಮುಂ. ೬ಕ್ಕೆ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.

೪

ಚಂದ್ರಕಲಾ	೧/೩ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	
ರೌಪ್ಯಸೂತಶೇಖರ	೧/೬ ,,	

ಕೆಮ್ಮು

೧

ಸಾಯರಪ್‌ಗ್ಲಿಸರೋಫಾಸ್ಪೇಟ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ ನೀರು ಮೂರು ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಮುಂ. ೧೦ ರಾತ್ರಿ ೧೦.
ಸಾಯರಪ್‌ವಸಾಕಾ	
ದಶಮೂಲಾರಿಷ್ಟ	

೨

ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿ	೧/೩ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೩ ,,	

೩

ರಸಸಿಂದೂರ	೧೬	ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಆನಂದಭೈರವ(ಕಾಸ)	೧/೮	,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ	,,	,,	
ತಾಲೀಸಾದಿಚೂರ್ಣ	೧	,,	
ಪ್ರವಾಳ ಸೂ. ಪು	೧/೮	,,	

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಜೀರ್ಣಕೆಮ್ಮು

೪

ಅಭ್ರಕ	೧/೮	ತೊಲಿ	೩೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ.೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ವಂಗ	,,	,,	
ರಸಸಿಂದೂರ	,,	,,	
ಪ್ರವಾಳ	,,	,,	
ಸಿತೋಪಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೩	,,	

ಗಂಟಲುದಾಹ

ಲೋಕನಾಥ	೧/೮	ತೊಲಿ	೧೩ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ತಾಲೀಸಾದಿಚೂರ್ಣ	೧/೪	,,	
ಕಟ್ಫಲಾದಿಚೂರ್ಣ	,,	,,	

ದಮ್ಮು

೧

ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ	೧/೪	ತೊಲಿ	೩೪ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೮ ಸಾ. ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಚ್ಯವನಪ್ರಾಶ್ಯದಲ್ಲಿ
ಮೃಗಶೃಂಗ	,,	,,	

೨

ಶ್ವಾಸಕುಠಾರ	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ	,, ,,	
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	,, ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	

೩

ರಸಸಿಂದೂರ	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೮ ಸಾ. ೬ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	೧/೪ ,,	

(ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.)

ದಮ್ಮಿನನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ.

೧

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಕಾಂತಲೋಹ	೧/೧೬ ,,	
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	೧/೪ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ. ಪು.	,, ,,	

ಅಥವಾ

೨

ಚತುರ್ಮುಖ	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿ ೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳ ಚ ಪು.	೧/೪ ,,	
ಅಪ್ಪೃತಸತ್ವ	೧/೮ ,,	

೩

ದಶಮೂಲಾರಿಷ್ಟ Vitmol		ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ

ಪುಪ್ಪುಸಾವರಣದಾಹ (ಪ್ಲೂರಸಿ)

೧

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ(ಕಾಸ)	,, ,,	
ಪಂಚಸೂತ	೧/೧೬ ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿ	೧/೩ ,,	

ಅಥವಾ

೨

ಪಂಚಸೂತ	೧/೪ ತೊಲಿ	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ.೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
೬೪ ಹಿಪ್ಪಲಿ	,, ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	
ಮಕರಧ್ವಜ	೧/೮ ,,	
ಅಭ್ರಕ(ಶತಪುಟ)	,, ,,	
ಮೌಕ್ತಿಕ	೧/೮ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೨ ,,	

ಅಥವಾ

೩

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦೦) ೧/೮ ತೊಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ ,, ,, ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು. ೧/೪ ,, ಮೃಗಶೃಂಗ ,, ,, ಸಿತೋಪಲಾದಿ ,, ,,	೩೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇಸಿನೊಡನೆ

ಕಫವಿಕಾರ

೧

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦) ೧/೮ ತೊಲಿ ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು. ೧/೪ ,, ಅಮೃತಸತ್ವ ,, ,, ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ ,, ,, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ ೧/೧೬ ,,	೩೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.

೨

ಲಘುಮಾಲಿನೀವಸಂತ ೧/೪ ತೊಲಿ ಅಮೃತಸತ್ವ ,, ,, ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು. ,, ,, ಅಭ್ರಕ(೧೦೦) ೧/೧೬ ,, ರಸಸಿಂದೂರ ೧/೮ ,,	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ

ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮ ಪೂರ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ

೧

ತ್ರಿಭುವನಕೀರ್ತಿ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಲಘುಮಾಲಿನೀವಸಂತ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೩ ,,	

ಅ ಥ ವಾ

೨

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭, ಸಾಂ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	,, ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ(ಕಾಸ)	೧/೪ ,,	
ಕಪರ್ದಿಕ	,, ,,	

ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮ

೧

ಅಭ್ರಕ	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	
ಸುವರ್ಣಮಾಲಿನೀವಸಂತ,,	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೩ ತೊಲಿ	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೨ ,,	

೨

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮	ತೊಲಿ
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	,,	,,
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೮	,,
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪	,,
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೨	,,

೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೬ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.

೩

ಮೃಗಶೃಂಗ	೧/೮	ತೊಲಿ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	,,	,,
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೧/೪	,,
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ	,,	,,
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	೧೧/೪	,,

೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ

೪

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮	ತೊಲಿ
ಲೋಹ	,,	,,
ಹಿಪ್ಪಲಿ ಪುಡಿ	೧/೪	,,
ಮೃಗಶೃಂಗ	,,	,,
ಅಮೃತಸತ್ವ	,,	,,
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,,	,,

೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ

೫

ಅಭ್ರಕ	೧/೮ ತೊಲಿ	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೬ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜಿ	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೧/೪ ತೊಲಿ	
ಪ್ರವಾಳ	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೮ ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	,, ,,	

೬

ಅಭ್ರಕ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೬ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	,, ,,	
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ	೧/೮ ,,	
ಚೌಸಷ್ಟ ಹಿಪ್ಪಲಿ	,, ,,	

೭

ಮಂಡೂರ	೧/೪ ತೊಲಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಸಾ.೪ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೪ ,,	

೮

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮ ತೊಲಿ	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೬ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೪ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ವ್ಯೋಷಾದಿಚೂರ್ಣ	೨ ,,	

೯

ನವರತ್ನಮೃಗಾಂಕ	೧ ಗುಂಜಿ	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ.೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಮಕರಧ್ವಜ	೬ ,,	
ಅಭ್ರಕ	೬ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೪ ,,	
ಪ್ರವಾಳ	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
ಸಿತೋಪಲಾದಿ	೨ ತೊಲಿ	

೧೦

ಕ್ಷಯದ ಸಲುವಾಗಿ ವೈ. ಪ. ಗುಣೆ ಅವರಿಂದ.

ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜಿ	೩೦ ಪುಡಿಗಳು ದಿನದಲ್ಲಿ ೨ ಅಥವಾ ೩ ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೫ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೧೦ ,,	
ಶಿಲಾಜತು	೧೦ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೨೦ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೪೦ ,,	
ಮೌಕ್ತಿಕ	೫ ,,	

(ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.)

ಆಂತ್ರದೋಷ

೧

ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟಿ	೩ ಗುಂಜಿ	
ಮೌಕ್ತಿಕ	೬ ,,	೨೪ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ (ಮು. ಯು.)	೧೨ ,,	
ಅಗ್ನಿಸೂತ	,, ,,	
ಲವಂಗಾದಿಚೂರ್ಣ	,, ,,	

೨

ಭೃಂಗರಾಜಾಸವ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧|| ಚಮಚೆ೬ ಚಮಚೆ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ಅರ್ಜುನಾರಿಷ್ಟ	

ಸ್ಮೃತಿಭ್ರಂಶ

೧

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳ	೧/೩ ,,	

೨

ಮಾಹೇಶ್ವರಿಚೂರ್ಣ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ೧೦ಕ್ಕೆ ಸಾ. ೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ ಸಕ್ಕರೆ.
ಅನಂತಮೂಲಚೂರ್ಣ	,, ,,	
ಶಿಲಾಜತು	೧/೩ ,,	

ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೧/೮ ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	,, ,,	
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು.)	,, ,,	

ಉನ್ಮಾದ

ಸೂತಶೇಖರ(ಸು.ಯು)	೧/೧೬ ತೊಲಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೧/೮ ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚ.ಪು.	೧/೪ ,,	

ಅಪಸ್ಮಾರ.

೧

ಮಾಹೇಶ್ವರಿಚೂರ್ಣ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ.೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಶಿಲಾಜತು	,, ,,	
ಅನಂತಮೂಲಚೂರ್ಣ	,, ,,	

೨

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೧/೮ ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೧೦ ಸಾ.೯ ಕ್ಕೆ ಒಂದುಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನು.
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	

ಗೃಧ್ರಸಿ

೧

ಮಹಾಯೋಗರಾಜ ಗುಗ್ಗಳ	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧/೪ ,,	
ಹೇಮಗರ್ಭ	೩ಗುಂಜಿ	

೨

ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	೬ಗುಂಜಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಹೇಮಗರ್ಭ	೩ಗುಂಜಿ	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧೨ಗುಂಜಿ	

(೩) ಮಹಾರಾಸ್ನಾದಿಕಷಾಯ ೧॥ ಚಮಚೆ ನೀರು ಮೂರು ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ.

ನ್ಯೂರಸ್ಥೇನಿಯಾ

ಸ್ಮೃತಿಸಾಗರ	೨ಗುಂಜಿ	ಎರಡು ಪುಡಿಗಳು ಮು.೭ ಸಾ. ೫ ಕ್ಕೆ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಅಶ್ವಗಂಧಚೂರ್ಣ	೮ಗುಂಜಿ	

ಅ ಥ ವಾ

೨

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	
ಸಮಶರ್ಕರಚೂರ್ಣ	೨ ,,	

(೩) ಅಶ್ವಗಂಧಾರಿಷ್ಟ ೧|| ಚಮಚೆ ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ.

ಅಥವಾ

೪

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮ ತೊಲಿ	೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	,, ,,	
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಗುಟಿ	,, ,,	
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	
ಮೃತಶೃಂಗ	,, ,,	

೫

ಆಸ್ವನ್	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚೆ ನೀರು ೪ ಚಮಚೆಕೂಡಿಸಿಭೋಜನೋತ್ತರ
ಸಾರಸ್ವತಾರಿಷ್ಟ	

ನ್ಯೂರಾಯಟಿಸ್

೧

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೨ ಗುಂಜಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು: ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ+ಬೆಣ್ಣೆ.
ಸಮೀರಪನ್ನಗ	೬ ,,	
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ ಗುಗ್ಗುಳ	೧೨ ,,	
ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ	೨ ,,	
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೧೨ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧೨ ,,	
ಮಿಲ್ಲಶುಗರ	೧೬ ,,	

ಸರ್ವಾಂಗದಾಹ

ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ೧/೪ ತೊಲಿ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು. ,, ,,
ಚಂದ್ರಕಲಾ ,, ,,
ಮೌಕ್ತಿಕ ೧/೮ ,,

೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ+ಬೆಣ್ಣೆ.

ಸರ್ವಾಂಗವಾತ

ಹೇಮಗರ್ಭ ೧/೧೬ ತೊಲಿ
ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ ೧/೪ ,,
ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ,, ,,
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು. ,, ,,
ಅಮೃತಸತ್ವ ,, ,,
ಸೂತಶೇಖರ(ಸು ಯು) ೧/೮ ,,

೩೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಅಲ್ಲದರಸ+ಜೇನು

ನರ್ವ್ಸ್‌ಡೆಬಿಲಿಟಿ

೧

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ ೧/೮ ತೊಲಿ
ಮೃಗಶೃಂಗ ೧/೪ ,,
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು. ,, ,,

೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ. ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.

೨

ಲಘುಮಾಲಿನಿವಸಂತ ೧/೩ ತೊಲಿ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು. ೧/೪ ,,
ಅಮೃತಸತ್ವ ,, ,,

೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.

೩

ಸುವರ್ಣರಾಜವಂಗೇಶ್ವರ	೧/೪ ತೊಲಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ಶಿಲಾಜತು	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೪

ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	೧/೪ ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನು.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿ	,, ,,	

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಂಧಿವಾತ

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ ಗುಗ್ಗುಳ	,, ,,	
ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹ	,, ,,	

ವಾತವಿಕಾರ

೧

ಸುವರ್ಣಭೂಪತಿ	೩ ಗುಂಜಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮು.೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ ಗುಗ್ಗುಳ	೬ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೧೨ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	,, ,,	

೨

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೪	ತೊಲಿ	
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ ಗುಗ್ಗುಳ	,,	,,	೩೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ. ೭ ಸಾ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳ ಚಂಪು.	೧/೮	,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,,	,,	

(೩) ಬಲಾರಿಷ್ಟ ೧॥ ಚಮಚೆ ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಊಟದನಂತರ ಅರ್ಧಾಂಗ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರಸರಾಜರಸ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ತಾಪ್ಯಾದಿಲೋಹವನ್ನು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆಮವಾತ

(೧) ಹಿಂಗುಲೇಶ್ವರರಸ ಅರ್ಧಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ.

(೨) ಆಮಪ್ರಮಥಿನಿವಟಿ ೧ಗುಂಜಿ.

ಸಿಂಹನಾದಗುಗ್ಗುಲ ಯೋಗರಾಜಗುಗ್ಗಳ	ಮಹಾರಾಸ್ನಾದಿಕಷಾಯದೊಡನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೭ಕ್ಕೆ.

(೪) ಸೈಂಧವಾದ್ಯತೈಲ-ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ.

ಗೃಧ್ರಸಿ

೧

ತ್ರಯೋದಶಾಂಗಗುಗ್ಗಲ	೨ಗುಂಜಿ	ಒಂದು ಪುಡಿ ಮು. ೭ ಸಾ. ೫ ಕ್ಕೆ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಿಹಿರೋದಯರಸ	೧ಗುಂಜಿ	

(೨) ವಿಷಗರ್ಭತೈಲ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ.

ಸಂಧಿಶೋಥ

೧

ವಂಗಭಸ್ಮ	೧/೮ ತೊಲಿ	
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	,, ,,	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಹಾಯೋಗರಾಜ	೧/೪ ,,	
ಮುಂಡ್ಯಾದಿಚೂರ್ಣ	೨ ,,	

ಮಧುಮೇಹ

೧

ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೧ ತೊಲಿ	
ವಂಗ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ,,	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಕಾಂತಲೋಹ	,, ,,	
ಶಿಲಾಜತು	,, ,,	

೨

ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧/೪ ಗುಂಜಿ	
ತ್ರಿವಂಗ	೨ ,,	೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ.೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ನಿಂಬಪತ್ರಚೂರ್ಣ	೧೦ ,,	
ಗುಡಮಾರಪತ್ರ	,, ,,	
ಶಿಲಾಜತು	೧೨ ,,	

ಪ್ರಮೇಹ

ಧಾತ್ರೀ ದಾರ್ವೀಗುಡೂಚೀ ನಾಮ್ ಮಧುಕಸ್ಯತಥೈವಚ
ಹರಿದ್ರಾಯಾಃ ಕೃತಃಕ್ವಾಥಃ ಪ್ರಮೇಹಂತು ವಿನಾಶಯೇತ್॥

ಮೂತ್ರಲಔಷಧ

ದಗಡೀಬೋರಚೂರ್ಣ	೧ ಭಾಗ	ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದು ಪ್ರಮಾಣ ೪,೬ ಗುಂಜಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕು ಅಕ್ಕೀಕಚ್ಚು ಅಥವಾ ನೆಗ್ಗಲೀ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ೨ ಸಲ
ಸೊನ್ನೀಕ್ಯಾವಿ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	

ಮೂತ್ರಾಘಾತ

ಮೂತ್ರಲಔಷಧ	೪ ಗುಂಜಿ	ಒಂದು ಪುಡಿ. ನೆಗ್ಗಲಿ ಪುನರ್ನವಾ ಧಮಾಸಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ.
ಚಂದ್ರಕಲಾ	೨ ,,	

ಪ್ರಮೇಹ

(೧) ಮೇಲಿನ ಔಷಧದೊಡನೆ ಚಂದನಾದಿವಟಿ ವಂಗಭಸ್ಮ ಇಲ್ಲವೆ ಸುವರ್ಣರಾಜ ವಂಗೇಶ್ವರ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕಷಾಯದೊಡನೆ ಕೊಡುವದು. (ವೈದ್ಯ ಕೃ ರಾ.ಕೊ೩೯)

ಮೂತ್ರವಿಕಾರ

(೧) ಶಿಲಾಪ್ರವಂಗ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಮು.೮ ಸಾ.೭ ಹಾಲಿನಗೂಡ.

೨

ಸಾರಿವಾದ್ಯರಿಷ್ಟ	೧ ಚಮಚೆ	ಎರಡೂ ಊಟದ ನಂತರ
ಪಲಾಶಪುಷ್ಪಾಸವ	॥ ,,	
ನೀರು	೪ ,,	

ಹೃದಯದೌರ್ಬಲ್ಯ

೧

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೨ ತೊಲಿ	೬೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು೦. ೭ ಸಾ. ೫ಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ಪಿಪ್ಪಲೀಪುಡಿ+ಜೇನು
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೪ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	,, ,,	

೨

ಮಂಡೂರ	೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಊಟದ ನಂತರ ಎರಡೂ ವೇಳೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ
ಪ್ರವಾಳ(೧೦೦)	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	೨ ,,	

Cardiac pain

(೧) ಶ್ರಮಜ (Exertion,

ಸುವರ್ಣಯುಕ್ತ ಸೂತಶೇಖರ ·|| ಗುಂಜಿ ಸುವರ್ಣ ಮಾಕ್ಷಿಕ ೧ಗುಂಜಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.

(೨) **Castric Iregularities.**

ಅಷ್ಟಾಂಗಲವಣ ಶಂಖಭಸ್ಮ ಶಂಖವಟಿ ತಾರಾಮಂಡೂರ ಧನಂಜಯ ವಟಿ ನಾರಿಕೇಳ.

Cardic Tonics after words

ಬಲಾ ಅಶ್ವಗಂಧೆ ಶತಾವರಿ ಅಷ್ಟವರ್ಗ ಅರ್ಜುನ ಅನಂತ ಸುವರ್ಣ ಮಾಕ್ಷಿಕ ಮೃಗಶೃಂಗ.

(೩) ವಾತಜ [anginal].

Inhale ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ, ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ, ಮರಗು, ದವನ-

(a) ಮಹಾವಾತವಿಧ್ವಂಸ ೧ಗುಂ. ಕಾಡಿಗ್ಗರಗಿನರಸದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ

(b) ದಶಮೂಲಾರಿಷ್ಟ ಸಾರಿವಾಸವ ದ್ರಾಕ್ಷಾಸವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ ನೀರು ಆರು ಚಮಚೆ.

(c) ಸುವರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕ ೧ಗು. ಮೃಗಶೃಂಗ ೧|| ಗು. ಜೇನಿನಲ್ಲಿ.

(೪) Coronary Embolism ರಕ್ತಜ.

ಚಂದ್ರಕಲಾ ದಶಮೂಲಕಷಾಯ ಸಾರಿವಾಸವ.

(೫) Pericardites.

ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ ಹೀರಕಭಸ್ಮ ೧/೨೦ ಗುಂಜಿ.

ಉಪದಂಶ

೧

ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ	೧|| ಗುಂಜಿ	೪೦ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೭ ಸಾ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಅಭ್ರಕ (೧೦೦)	೫ ,,	
ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧/೪ ,,	
ವಂಗಭಸ್ಮ	೨೦ ,,	

೨

ತ್ರಿಫಳಾ	೧/೪ ತೊಲಿ	ಇವುಗಳ ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮು.೧೨ ಸಾ ೪
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	,, ,,	
ಬೇವು	,, ,,	
ನೆಲಬೇವು	,, ,,	
ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು	,, ,,	
ಕಾಡಿಗ್ಗರಗು	,, ,,	
ಕಹಿಪಡವಲ	,, ,,	
ಅನಂತಮೂಳ	,, ,,	
ಮಂಜಿಷ್ಟ	,, ,,	

೩

ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ	೧ ಗುಂಜಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ.೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ
ಮೌಕ್ತಿಕ	೧/೨ „	
ರಾಜವಂಗ	„ „	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	„ „	
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೬ „	

೪

ಯಾಲಕ್ಕಿ	೧/೪ ತೊಲಿ	ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮು ೧೦ ಸಾ. ೪
ಹಿಪ್ಪಲಿ	„ „	
ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಧು	„ „	
ಪಾಷಾಣಭೇದಿ	„ „	
ರೇಣುಕಬೀಜ	„ „	
ನೆಗ್ಗಲೀಮುಳ್ಳು	„ „	
ಪುನರ್ನವಾ	„ „	
ಕಹಿಪಡವಲ	„ „	
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	„ „	
ಬಾಲಹರೀತಕಿ	„ „	

೫

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೬ ತೊಲಿ	
ವಂಗಭಸ್ಮ	„ „	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೬ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಾಣಿಕ್ಯರಸ	೩ ಗುಂಜಿ	
ಶಿಲಾಜಿತು	೧/೨ ತೊಲಿ	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ „	
ಅಮೃತಸತ್ವ	„ „	

೬

ಸಾರಿವಾದ್ಯರಿಷ್ಟ		ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚೆಯ ಚಮಚೆ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ವಿಡಂಗಾರಿಷ್ಟ		

ಜೀರ್ಣಉಪದಂಶ

೧

ಸೂತಶೇಖರರಸ	೧ ೧/೬ ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾ. ೮ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀ ಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಪ್ರವಾಳ(೧೦೦)	೧/೪ ,,	
ಮೌಕ್ತಿಕ	೧/೮ ,,	

೨

ಏಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೩ಗುಂಜಿ	ಮು. ೯ ಸಾ. ೫

(೩) ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ (೧-೧೦೦) ೨ಗುಂಜಿ ಮು. ೧೧ಕ್ಕೆ ಹಾಲು + ಸಕ್ಕರೆ.

(೪) ಪಟೋಲಾದಿಕಷಾಯ ರಾತ್ರಿ ೯|| ಗೆ

ಪಟೋಲ	೧/೪ ತೊಲಿ	ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ
ತ್ರಿಫಲಾ	,, ,,	
ನೆಗ್ಗಲಿ	,, ,,	
ಕಕ್ಕೆ	,, ,,	
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	,, ,,	
ಕಲ್ಲಸಬ್ಬಸಗಿ	,, ,,	

೫

ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ	೧ಗುಂಜಿ	೪೦ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧ಗುಂಜಿ	
ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧/೧೦ ,,	
ವಂಗಭಸ್ಮ	೧೦ ,,	

೬

ತ್ರಿಫಳಾ	೧/೩ ತೊಲಿ	ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮು.೧೦ ಸಾ.೪
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ	೧/೪ ,,	
ಬೇವು	,, ,,	
ಮಂಜಿಷ್ಟ	,, ,,	
ದಾರೂಹಳದ	,, ,,	
ಸಾರಿವಾ	,, ,,	
ಭೂನಿಂಬ	೧/೮ ,,	
ಕಕ್ಕೆತೀಳಲು	,, ,,	
ಕಹಿಪಡವಲ	,, ,,	

ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಅಶಕ್ತತೆ

೧

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೮ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಚ್ಯವನಪ್ರಾಶ್ಯ + ಹಾಲು.
ವಂಗ	,, ,,	
ಲೋಹ	,, ,,	
ಶಿಲಾಜಿತು	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	

ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ಆಯಾಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು.

(೨) ಸಾರಿವಾದಿಕಷಾಯ ೧|| ಚಮಚೆ ನೀರು ೩ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ.

ಇಂದ್ರಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ

೧

ಪುಷ್ಪಧನ್ವಾ	೩ ತೊಲಿ	೧೨ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೮ ಸಾ.೬ ಕ್ಕೆ ೧ ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ತ್ರಿವಂಗ	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	

(೨) ಮಕರಧ್ವಜಗುಟಿ ೧ಗುಳಿಗೆ ಮುಂ.೭ಕ್ಕೆ ಜೇನಿನೊಡನೆ.

೩

ಅಶ್ವಗಂಧಾರಿಷ್ಟ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಚಮಚೆ ನೀರು ಆರು ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ.
ಸಾರಿವಾಸವ	
ಮಹಾರಾಸ್ನಾದಿಕಷಾಯ	

(೪) ಚ್ಯವನಪ್ರಾಶ್ಯ (ಅಷ್ಟವರ್ಗ) ಒಂದು ಚಮಚೆ ಮಲಗುವ ಮುಂಚೆ ಹಾಲಿನ ಕೂಡ.

ನಪುಂಸಕತೆ

ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜ	೩೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ+ಬೆಣ್ಣೆ.
ಕಸ್ತೂರಿ	೪ ,,	
ರೌಪ್ಯ	೬ ,,	
ಕೇಶರ	೮ ,,	
ಯಾಲಕ್ಕಿ	೧೦ ,,	
ಜಾಜೀಕಾಯಿ	೧೨ ,,	
ವಂಶಲೋಚನ	೧೨ ,,	
ಪತ್ರಿ	೧೬ ,,	
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ	೭೨ ,,	

ಶುಕ್ರದೋಷ

ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ ೬ ಸಾ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಸಕ್ಕರೆ.
ರಾಜವಂಗ	,, ,,	
ಮಕರಧ್ವಜ	೧/೩ ,,	

ಮಹಾರೋಗ

(೧) ಕೈಶೋರ ಗುಗ್ಗಳ ೨ಗು. ಜೇನಿನೊಡನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೬ಕ್ಕೆ.

೨

ಮಹಾಮಂಜಿಷ್ಟಾದಿಕಷಾಯ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧॥ ಚಮಚೆ ನೀರು ೬ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರದಲ್ಲಿ
ಸಾರಿವಾದಿಕಕಷಾಯ	

(೩) ಮಹಾಮರೀಜ್ಯಾದಿ ತೈಲ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ.

ಸ್ತ್ರೀ ರೋಗಗಳು.

ಅನಾರ್ತವ

ಸುವರ್ಣರಾಜವಂಗೇಶ್ವರ	೧/೩ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೬ಕ್ಕೆ ಸಾ.೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ+ಜೇನುತುಪ್ಪ
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	,, ,,	
ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೧/೪ ,,	

ಕಷ್ಟಾರ್ತವ

ಶಂಖಭಸ್ಮ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೮ ಸಾ ೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಬಿಸಿ ನೀರು ಅಥವಾ ಜೇನು.
ಕರಂಜಮೂಲಚೂರ್ಣ	೧/೨ ,,	
ಸೈಂಧಲವಣ	,, ,,	
ಕುಬೇರಾಕ್ಷಚೂರ್ಣ	,, ,,	
ಇಂಗು	೧/೮ ,,	
ತ್ರಿಕಟು	೧/೩ ,,	

ಶ್ವೇತಪ್ರದರ

೧

ಪುಷ್ಪಧನ್ವಾ	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಹಾಲು+ಸಕ್ಕರೆ.
ಪ್ರದರಾರಿಲೋಹ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೨ ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	

೨

ಪತ್ರಾಂಗಾಸವ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚೆ ನೀರು ೪ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ಲೋಧ್ರಾಸವ	

(೧) ಚಂದ್ರಕಲಾ ೧ಗು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ.

(೨) ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಹಾಲು + ಸಕ್ಕರೆ.

೩

ಅಶೋಕಾರಿಷ್ಟ ಉಶೀರಾಸವ ಲೋಧ್ರಾಸವ ಪತ್ರಾಂಗಾಸವ	ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಚಮಚೆ ನೀರು ೮ ಚಮಚೆ ಕೂಡಿಸಿ ಭೋಜನೋತ್ತರ.

ಪ್ರದರ

ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧/೪ ತೊಲಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ ಮೇಲೆ ಹಾಲು.
ಪ್ರದರಾರಿಲೋಹ	,, ,,	
ಅಮೃತಸತ್ವ	,, ,,	
ವಂಗ	೧/೮ ,,	

ಗರ್ಭವತಿ ಶ್ವೇತ ಪ್ರದರ

ಮಧುಮಾಲಿನೀವಸಂತ	೧/೮ ತೊಲಿ	೧೬ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ.೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಪ್ರದರರಿಪು	೧/೪ ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	,, ,,	

ಗರ್ಭವತಿ ಅಶಕ್ತತೆ

೧

ಮಂಡೂರ	೧/೪ ಗುಂಜಿ	೨೮ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂ.೭ ಸಾ.೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲೀಪಾಕಿನಲ್ಲಿ.
ಶೌಕ್ತಿಕ	,, ,,	
ಗರ್ಭಪಾಲರಸ	೧/೮ ,,	
ಮಧುಮಾಲಿನೀವಸಂತ	,, ,,	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು	೧/೩ ,,	

೨

ಗರ್ಭಪಾಲರಸ	೪ ತೊಲಿ	೩೬ ಪುಡಿಗಳು ಮು ೭ ಸಾ ೫ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ನೆಲ್ಲಿಪಾಕಿನಲ್ಲಿ
ಕಾಮದುಘಾ	,, ,,	
ಧಾತ್ರಿರಸಕ್ರಿಯಾ (ನೆಲ್ಲೀರಸಒಣಗಿಸಿದ್ದು)	,, ,,	

ವಂಧ್ಯಾಚಿಕಿತ್ಸೆ

ವಂಗ	೪ ತೊಲಿ	೩೬ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೮ ಸಾಯಂಕಾಲ ೭ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ತುಪ್ಪ + ಸಕ್ಕರೆ.
ಪ್ರವಾಳ	,, ,,	
ಶಿಲಾಜಿತು	,, ,,	
ಮಕರಧ್ವಜ	೩ ,,	
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರೋದಯ	,, ,,	

ಬಾಲಕರಮಂದಯಕೃತ

೧

ಮಂಡೂರವಟಕ	೩ ತೊಲಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮು. ೭ ಸಾ. ೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಅಮೃತಸತ್ವ	೪ ,,	

೨ **R**

Sadi sulph	gr. 40
Amo Chlor	gr. X
ಕುಮಾರಿ ಆಸವ ನಂ. ೩	ಎರಡು ಚಮಚೆ
ಪುನರ್ನವಾಸವ	,, ,,
Ext. Calmegh Liq	ಒಂದು ಚಮಚೆ
Spi Chloroform	೧೦ ಹನಿ.
Aqua ೨ಔಂಸು	T.D.S.

ಕೊಸುಗಳ ಕೆಮ್ಮು

೧

ಅಭ್ರಕ(೧೦೦)	೩ಗುಂಜಿ	೨೪ ಪುಡಿಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೭ ಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪುಡಿ ಜೇನಿನೊಡನೆ.
ಮಕರಧ್ವಜ	" "	
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೬ಗುಂಜಿ	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೬ ,,	
ಮಿಲ್ಕಶುಗರ	೧೨ ,,	

ಡಾ. ಸವನೂರ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ

ಭೈಷಜ್ಯ ರತ್ನಾವಲಿಯ ಉತ್ತಮ ಪಾಠಗಳು.

(೧)	ಎಲ್ಲತರದ ಜ್ವರಗಳಿಗೆ	ಜಯಮಗಲರಸ.
(೨)	ಮಲೇರಿಯಾಕ್ಕೆ	ಸರ್ವಜ್ವರಹರಲೋಹ.
(೩)	ವಂಧ್ಯಾತ್ವ ನಿವಾರಕ	ಜಯಸುಂದರರಸ
(೪)	ಬಾಲರೋಗಗಳಿಗೆ	ಕುಮಾರಕಲ್ಯಾಣರಸ.
(೫)	ಗಂಟಲು ಕೆಮ್ಮಿಗೆ	ಭಾರ್ಗೋತ್ತರವಟಿಕಾ
(೬)	ವಾತವಿಕಾರಗಳಿಗೆ	ಬೃಹತ್ ವಾತಚಿಂತಾಮಣಿ
(೭)	ಶ್ವಾಸ (ದಮ್ಮು)	ಮಹಾಕಾಲೇಶ್ವರ
(೮)	ಉನ್ಮಾದಅಪಸ್ಮಾರಗಳಿಗೆ	ರಸರಾಜರಸ
(೯)	ವಾತವ್ಯಾಧಿಗೆ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಚಿಂತಾಮಣಿ.
(೧೦)	ವಾತರೋಗಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯ	ಸುವರ್ಣ ಭೂಪತಿ
(೧೧)	ವಿಷೂಚಿಕಾ	ಕರ್ಪೂರರಸ

(೧೨)	ಹೃದಯವಿಕಾರ ಮತ್ತು ಧಾತುವಿಕಾರ	ಯೋಗೇಂದ್ರರಸ
(೧೩)	ವಾತವಿಕಾರ ನಿದ್ರಾನಾಶ	ಕ್ಷೀರಬಲಾದಿತೈಲ
(೧೪)	ಶ್ವೇತಕುಷ್ಟ	ಸಾರಿವಾದ್ಯರಿಷ್ಟ ಬೃಹತ್‌ಪಂಚಾನನತೈಲ
(೧೫)	ಪ್ರದರ	ಸೋಮನಾಥರಸ
(೧೬)	ಕೆಮ್ಮು	ಚಂದ್ರಾಮೃತ
(೧೭)	ಹಾರ್ಟ ಡಿಸೀಜ	ಚಿಂತಾಮಣಿರಸ
(೧೮)	ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ ಪರಿಣಾಮಶೂಲಿ	ಧಾತ್ರಿಲೋಹ
(೧೯)	ಮಹಾರೋಗ	ಅಮೃತಾಂಕುರಲೋಹ ಕೈಶೋರಗುಗ್ಗುಳ
(೨೦)	ಶೀತಪಿತ್ತ (ಹೈತಗಿ)	ಹರಿದ್ರಾಖಂಡ
(೨೧)	ಯಕೃತವಿಕಾರ	ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ
(೨೨)	ಸಂಗ್ರಹಣಿ ಅತಿಸಾರ	ಸುವರ್ಣಘಟಿತಲೋಕನಾಥ ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟಿ ಸುವರ್ಣಪರ್ಪಟಿ ಪ್ರವಾಳಪಂಚಾಮೃತ ಹ್ರೀಬೇರಾದಿಕಷಾಯ
(೨೩)	ಗೃಧ್ರಸಿ ನ್ಯೂರಾಯಿಟಿಸ್	ಅಮೃತಭಲ್ಲಾತಕಕಷಾಯ ಅಮೃತಭಲ್ಲಾತಕಲೇಹ್ಯ
(೨೪)	ಉದರರೋಗ	ವಾರಿಶೋಷಣರಸ.

ಪಂ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅಗಸ್ತ್ಯಕುಂಡಕಾಶಿ

ಪುಂಡರೀಕಮಂಡಲ

೧

ನೆಲ್ಲೀಎಲೆ	೧/೮ ತೊಲಿ	ಆಕಳ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರೆದು ೧೦೦ ದಿವಸ ಲೇಪ ಮಾಡಬೇಕು.
ಕಾಕಿತೊಪ್ಪಲ	೧೧/೨ ,,	
ಒಳವಲತಿಳಲು	,, ,,	
ಸ್ರೋತೋಂಜನ	೧ ,,	
ಚಕ್ರಮರ್ದಬೀಜ	,, ,,	
ಅರಿಷಣ	೨ ,,	
ಕರಿಕಾಚು	,, ,,	

೨

ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ (ಬೇವಿನಗಿಡದ ಮೇಲಿನದು)	೧ ತೊಲಿ	ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ತೊಲಿ ಮು॥ ಸಾ॥
ಗೋರಖಮುಂಡಿ	೧/೩ ,,	
ಅನಂತಮೂಳ	,, ,,	
ಚೋಪಚನಿ	,, ,,	
ವಿಧಾರಾ	,, ,,	
ಚಿರಾಯಿತ	೧/೪ ,,	
ಮನೂಕ	೧ ,,	
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ	೨ ,,	

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ—

ಬೇವಿನಎಲೆ	೨ ತೊಲಿ	ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕುಡಿಯುವದು.
ಕರೀಮೆಣಸು	೧೦ಕಾಳು	

ಸಾಯಂಕಾಲ-

ಬೆಲಪತ್ರಿಕಿಳಲು	೧ತೊಲಿ	ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ಜೇನುತುಪ್ಪ	೨ ,,	

ಉಪ್ಪು, ಹುಣಸೆಹಣ್ಣು, ಎಣ್ಣೆ ೪೦ ದಿವಸ ಬಿಡಬೇಕು.

ಉಷ್ಣವಾತಜನ್ಯಮೂತ್ರಕ್ಲೇತ

ಕಾಕಿ(ಹಿಂದಿ)	೧ತೊಲಿ	ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲುದಿನವೇ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಡದೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ತಿರುವಬೇಕು. ಆನಂತರ ಆ ನೀರನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಣ್ಣಿನ ಕುಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಇಡಬೇಕು. ಮೂತ್ರವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವಾಗ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಆ ಕುಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮೂತ್ರ ಬಿಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮೂತ್ರ ವಿಕಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.
ಹವೀಜ	,, ,,	
ಕಾಸನಿ (ಅಂತರಗಂಗೆಯ ಭೇದ)	೧/೨ ,,	
ಬಾಳದಬೇರು	,, ,,	
ಚಂದನ	೧/೪ ,,	

ವೈದ್ಯರತ್ನ ಹ. ಪ. ಉನ್ಮ್ಯಾರ್ಜಿ, ಪುಣೆ.

ಜಲೋದರ

೧

ಚಿಕಣಾಮೂಳ	೧ ತೊಲಿ	ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಮು.೧೦ ಸಾ.೪
ಪುನರ್ನವಾ	,, ,,	
ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಧು	,, ,,	
ಕಹಿಪಡವಲ	೧/೨ ,,	
ರಕ್ತರೋಹಿಡಾ	,, ,,	
ಬಾಲಹಿರಡಾ	,, ,,	
ಶಿಕೇಕಾಯಿ	,, ,,	
ಕಾಡಕವಡಿಬೇರು	,, ,,	
ಹಿಪ್ಪಲಿ	೧/೪ ,,	

(೨) ಮಲಪ್ರವರ್ತಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ನಾರಾಚರಸ ಕೊಡುವದು.

(೩) ಮೂತ್ರಆಗದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ತೊಲಿ ಸೋರುಪ್ಪು ಕೂಡಿಸಿಕೊಡುವದು ೪೦ ದಿವಸ ಹಾಲಿನ ಹೊರ್ತು ಬೇರೆ ಏನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ಡಾ. ವಿ. ಮ. ಬೇಂದ್ರೆ. ಪುಣೆ.

ಎಮ್. ಡಿ. (ಜರ್ಮನಿ) ಡಿ. ಟಿ ಎಮ್. (ಹಂಬರ್ಗ)

೧. ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಮಲಬದ್ಧತೆ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಧಕಡ್ರುತಿಯ ೩-೪ ಹನಿಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಮೇಲೆ ವೀಳೇದೆಲಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಇಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ೮-೧೦ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕ ಗುಣಬಂದದ್ದು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಾತು.

೨. ಬಾಲಕರಿಗಾಗಿ **ರಜನ್ಯಾದಿ ಚೂರ್ಣ** ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕೂಸನ್ನು ಆರಂಭಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕರವರೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದ ಕೂಸುಗಳ ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿಯುತ್ತವೆ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಗುಂಜಿಯಿಂದ ವಯೋಮಾನ ನೋಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ಸಲ ಜೇನು + ತುಪ್ಪ.

ರಜನ್ಯಾದಿ ಚೂರ್ಣ

ಅರಿಷಣ ದೇವದ್ಪಾರ ಹಳದೀದೇವದ್ಪಾರ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಗುಳ್ಳ ನೆಲಗುಳ್ಳ ಪೃಶ್ನಿಪರ್ಣಿ ಒಡೇಸೋಪು	ಸಮಭಾಗ ತೆಗೆದು ಚೂರ್ಣ ಮಾಡುವದು.

ಅಪಸ್ಮಾರದನಂತರ ಮಿದುಳಿನ ಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಆಗ ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ಪಾಕದ ಉಪಯೋಗವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಆಗುವದು.

ಮೂಗಿನಿಂದ ಅಥವಾ **ಬಾಯಿಯಿಂದ** ರಕ್ತಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕೂಷ್ಮಾಂಡರಸವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ ಮತ್ತು **ಪರಿಣಾಮಶೂಲ**ಗಳಲ್ಲಿ ಶತಾವರೀಘೃತದ ಉಪಯೋಗವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ವೇತಕುಷ್ಠ ಪಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಾಶಿ.

೧

ಬಾವಂಚಿ	೧ರಿಂದ೩ಮಾಸಿ	ಒಂದು ಪುಡಿ.
ಹರತಾಳ	೧/೨೦೦ಗುಂಜಿ	
ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ	೩ತೊಲಿ	೪೦ತೊಲಿ ನೀರು ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಮೇಲಿನ ಪುಡಿಯನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.
ಖದಿರಸಾರ	” ”	

(೨) ಪ್ರಲೇಪ — ಹರತಾಳ ೧ ಗುಂಜಿ ಬಾವಂಚಿ ೮ ಗುಂಜಿ ಕೂಡಿಸಿ ಗೋ-ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಹಚ್ಚುವದು.

ವೈದ್ಯ ವಾದಿರಾಜ, ಜಾಹಗೀರದಾರ ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಗುಲ್ಮ ರಕ್ತಗುಲ್ಮ

ಮುತ್ತಿನಸಿಂಪು	ಅರ್ಧಸೇರು	ಇವುಗಳನ್ನು ಎಕ್ಕೇ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಶರಾವಸಂಪುಟದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಣ್ಣು ಅರಿವೆ ಸುತ್ತಿ ೧೦ಸೇರು ಕಾಕುಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಪುಟಕೊಡಬೇಕು ಮಾರನೇ ದಿನ ತೆಗೆದು ಕೂಡಲೇ ಅರೆದು ಕಾಜಿನ ಅಥವಾ ಕಲ್ಲಿನ ಪರಾತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಇಡಬೇಕು ಅದರಿಂದ ನೀರು ಸ್ರವಿಸುವದು ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ೪,೬ ಹನಿ.
ಹಳದೀಕವಡೆ	೧ ”	
ನವಸಾಗರ	” ”	

೨ ಅನುಪಾನ

ಗುಲ್ಮ– ಬಡೇಸೋಂಪಿನ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಜವಾನದ ಅರ್ಕದೊಡನೆ.

ಯಕೃತವಿಕಾರ– ಕರೀಕಾಕಿಯ ರಸದಲ್ಲಿ.

ಆಧ್ಮಾನ– ಕುಮಾರಿ ಆಸವದೊಡನೆ.

ಕಾಮಲಾ– (ಕಾಮಣಿ) ಎಕ್ಕೆಎಲೆ ಸಮಭಾಗ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಮೂರುದಿವಸಗಳವರೆಗೂ ಸಣ್ಣಾಗಿ ಅರೆದು ಕಡಲಿ ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡುವದು, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಸಾರೆ ೨ರಂತೆ ಮೂರು ಸಲ ಕೊಡುವದು, ಬಿಸಿನೀರಿನ ಗೂಡ. ಸ್ನಿಗ್ಧ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಡುವದು, ಏಳು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ–ಗುಣ. ಮೊದಲನೇ ದಿನವೇ ಕಣ್ಣಿನಹಳದಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ದಮ್ಮು– ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಹಳೇ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ಒಂಟೆಯ ಮೂತ್ರ ೫ ಸೇರು ಸಜ್ಜಿಖಾರ ½ ಸೇರು ಕಲ್ಮಿಸೋರುಪ್ಪು ½ ಸೇರು ಹಾಕಿ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು ಕೊಡದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಾಟ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ೬-೩ ಮಾಸಿಯವರೆಗೆ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ. ವಿಳೇದೆಲೆ ತಿನ್ನಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಇಚ್ಛಾಭೇದಿ ಕೊಡಬೇಕು ನಂತರ ಎರಡು ದಿವಸ ಬಿಟ್ಟು ಪುನಃ ಕ್ಷಾರ ನಂತರ ಇಚ್ಛಾಭೇದಿ ಹೀಗೆ ೩ ಸಲ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಹಳೇ ದಮ್ಮು ಕೂಡ ವಾಸಿಯಾಗುವದು.

ಡಾ. ಗೋ. ನಾ. ಮಂಗಳವೇಢೆ, L M.& S.

(೧) a. ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ.

ಯಾಲಕ್ಕೀಕಾಳು+ಬಿಳೇರಾಳ ಸಮಭಾಗ ಚೂರ್ಣ ೩ ಮಾಶಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆಕಳ ಹಾಲಿನ ಗೂಡ.

b. ಜಾಲೀಗಿಡದ ಪಂಚಾಂಗ ಚೂರ್ಣ+ಸಮಭಾಗ ಸಕ್ಕರೆ ಪ್ರಮಾಣ ೬ಮಾಸಿ ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜೆ ಆಕಳ ಹಾಲಿನಸಂಗಡ ಇದು ಉತ್ತಮ ಧಾತು ಪೌಷ್ಟಿಕವೂ ಆಗಿದೆ.

(೨) a. **ಮಲಶುದ್ಧಿ**– ಕಾಲಾದಾಣಾ ೧೦ತೊಲಿ
ಸೋನಾಮುಖಿ ೧೦ತೊಲಿ
ಕರೇಉಪ್ಪು ೭ ತೊಲಿ
ಸುಂಠಿ ೬ ಮಾಸಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಾಳಿತ ಚೂರ್ಣಮಾಡಿ, ರಾತ್ರಿ ೬ ಮಾಸಿ ಯಿಂದ ಒಂದು ತೊಲಿಯವರೆಗೆ ಬಿಸಿನೀರಿನಗೂಡ.

b. ಬೋಳ ೫ ತೊಲಿ
ಟಂಕಣಅರಳು ೯ ಮಾಸಿ
ಅಜವಾನ ೩। ತೊಲಿ
ಮೆಣಸು ೩ ತೊಲಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಲೋಳಸರದಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಚಣಕ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ೧–೨ಗುಳಿಗೆ ಬಿಸಿನೀರು ಅಥವಾ ಬಿಸಿ ಹಾಲಿನ ಗುಟಕಿನ ಸಂಗಡ.

c. Scammonin ೨ ತೊಲಿ
ತಜ ೩ ಮಾಶಿ
ಹಿಪ್ಪಲಿ ೩ ,,
ಮೆಣಸು ೩ ,,
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರಿ ೨ ತೊಲಿ

ಹನಿ ಹನಿ ನೀರು ಹಾಕಿ ಅರದು ಬೋರಬೀಜ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗಿ ಮಾಡಿ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ೧-೨ ಗುಳಿಗಿ ಬಿಸಿ ಹಾಲಿನ ಸಂಗಡ.

(೩) **ವಿಷೂಚಿಕಾ-**

a. ವಣಮೆಣಸೀಕಾಯಿ ಬೀಜ ೧ ತೊಲಿ
ಸುಣ್ಣದಪುಡಿ(ನೀರಿನ ಸ್ಪರ್ಶ ಆಗದೆಇದ್ದದ್ದು) ೧ತೊಲಿ
ಅರಿಷಣ ೧ ತೊಲಿ
ಮೆಣಸು ೧ ,,
ಅರ್ಕಮೂಲತ್ವಕ್ ೨ ,,
(ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿದ್ದು)

ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಪುದೀನಾರಸ ಹಾಕಿ (೩೦)ತೊಲಿ ಅರದು ಮೆಣಶಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗಿ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ೧೫ಮಿನಿಟಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಳಿಗಿ ಪುದಿನಾರಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

b. ಕೇರು,ಹುಣಶಿಹಣ್ಣು.ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ,ಸಮಭಾಗ ತೆಗೆದು ಕುಟ್ಟಿ. ತಾಸಿಗೆ ೧। ತೊಲಿ (ಅರ್ಧ ಔಂಸು) ಒಂದು ಸಂಜೀವನಿ ಗುಟಕಾದ ಸಂಗಡಕೊಡಬೇಕು.

೮.	ಅಜವಾನಸತ್ವ	೧ ತೊಲಿ
	ಪುದೀನಾಸತ್ವ	,, ,,
	ದೇಶಿ ಕರ್ಪುರ	೨ ,,
	ಲವಂಗದಯಣ್ಣಿ	೧/೨ ,,
	ವಿಲಾಯತಿಬಡೇಸೋಪದಯಣ್ಣಿ	೧/೨ ತೊಲಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಒಂದು ಗ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ೧೫ ಮಿನಿಟು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು, ಅಂದರೆ ಔಷಧವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು ಪ್ರಮಾಣ ೮ರಿಂದ ೧೨ ಹನಿಗಳವರೆಗೆ ಬಡೇಸೋಪದ ನೀರು ಅಥವಾ ಗುಲಾಬಿ ಜಲದಗೂಡ(೧ಔಂಸು) ರೋಗದ ವೇಗ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅರ್ಧ ತಾಸಿಗೆ ೧ತಾಸಿಗೆ ೨ತಾಸಿಗೆ ಕೊಡತಾ ಹೋಗಬೇಕು. ಈ ಔಷಧಿ ಸಾಧಾರಣ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಬರುವದು.

(೪) ಆಮಾಂಶ- ಜಾಳಹಿರಡಾ(ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರದದ್ದು)ಚೂರ್ಣ ೧ತೊಲಿ+ ಬಡೇಸೋಪು ಚೂರ್ಣ ೧ತೊಲಿ+ಸಕ್ಕರಿ ೨ತೊಲಿ ಕೂಡಿಸ ವದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಮಾಣ ೧ ತೊಲಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ೩ ಸಾರೆ ಆಕ್ಳೀ ಕಚ್ಚಿನ ಸಂಗಡ.

(೫) **ಪೂಯಮೇಹ**- ಅಂಟಾಳಕಾಯಿ ಬೀಜರಹಿತ) ೨ತೊಲಿ

ಯಾಲಕ್ಕೀಕಾಳು	೧ತೊಲಿ
ಗುಳವೇಲಸತ್ವ	६ಮಾಸಿ

ಇವುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣಾಗಿ ಅರೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಂದನದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ೧ಔಂಸಿನವರೆಗೆ ಹಾಕಿ ಪುನಃ ಅರೆದು ಕಡ್ಲೀಕಾಳಿನಷ್ಟುಗುಳಿಗೀ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧ ಗುಳಿಗೆ ಸಂಜಿ ೪ ಘಂಟೆಗ ೨ ಗುಳಿಗೆ ಅನುಪಾನ ಹಾಲು ೧ ಔಂಸು + ನೀರು ೧ ಔಂಸು.

(೬) **ಅರ್ಶ** a. ಉತ್ತಮರಸೋತ ರಸಾಂಜನ ದಾರೂಹಳದಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ್ದು) ೫ತೊಲಿ+ಪೋರುಪ್ಪು ೫ತೊಲಿ + ಮೂಲಂಗೀ ರಸ ೨ಪಕ್ಕಾ ಶೇರು ಕೂಡಿಸಿ ಕುದಿಸಬೇಕು. ಘಟ್ಟಿ ಆದನಂತರ ಇಳಿಸಿ ಎರಡೆರಡು ಗುಂಜಿಯು ಗುಳಿಗಿ ಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜಿ ಒಂದೊಂದು ಗುಳಿಗಿ ಥಣ್ಣೀರಿನ ಗುಟುಕಿನ ಸಂಗಡ ತಗೋಬೇಕು.

b. ಜಾಲೀಕಾಯಿ ಎಳೆವು (ಬೀಜ ಆಗದೇ ಇದ್ದದ್ದು) ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಚೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಸವ ಭಾಗ ಸಕ್ಕರಿ ಕೂಡಿಸಿ ಇಡಬೇಕು ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜಿ ಒಂದು ತೊಲಿ ಥಣ್ಣೀರಿನ ಗೂಡ.

(೭) ಆಮವಾತ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಎಲ್ಲ ಕಫವಾತ ವಿಕಾರಗಳಿಗೆ.

ಕುಚಲಾ	೨ತ್ತಿ ತೊಲಿ	(ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರದು ತೆಗೆಯಬೇಕು. ನಾಶೀಪುಡಿ ಬಣ್ಣ ಆದಕೂಡಲೇ ಇಳಿಸಿ ಬಿಶಿ ಬಿಶಿ ಇರುವಾಗಲೇ ಕುಟ್ಟಿ ಚೂರ್ಣ ಮಾಡಬೇಕು.)
ಸುಂಠಿ	೨ತ್ತಿ ತೊಲಿ	
ಮೆಣಸು	,, ,,	
ಮೋಡೀ ಖಡ್ಡಿ	,, ,,	
ದಾಲಚಿನ್ನಿ	,, ,,	

ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಇಡುವದು, ಪ್ರಮಾಣ ಗುಂಜಿ ಜೇನಿನಗೂಡ. ಮಂದಾಗ್ನಿ ಮಲಬದ್ಧತೆ ಅಶಕ್ತತಾ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದು.

(೮) **ದಮ್ಮಿಗೆ**- ಮಣ್ಣಿನ ದೊಡ್ಡ ಕುಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂಬಾಕದ ಪುಡಿಹಾಕಿ ಅದು ಮುಳುಗುವಷ್ಟು ಯಕ್ಕೀಹಾಲು ಹಾಕಿ ಮುಖ ಬಂದ

ಮಾಡಿ. ೫ ಶೇರು ಕುಳ್ಳಿನ ಪುಟಕೊಡಬೇಕು. ಸ್ವಾಂಗಶೀತ ವಾದನಂತರ ಕಲಬತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರೆದು ಇಡಬೇಕು. ಪ್ರಮಾಣ ·||· ಗುಂಜಿ ಜೇನು ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯೋಗ್ಯ ಅನುಪಾನದೊಡನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ.

ಡಾ. ವಾಯ್. ಜಿ. ಪಂಡಿತ, ಮುಂಬಯಿ

ದಮ್ಮು

೧

ಶ್ವಾತಕುಠಾರ	೩ಗುಂಜಿ	ಒಂದು ಪುಡಿ ಮು ೭ ಸಾ. ೬ಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲದರಸ+ಜೇನು.
ಅಭ್ರಕ	೪ ,,	
ಸಾಗವಾನಿಎಲಿಭಸ್ಮ	೨ ,,	
ಟಂಕಣಬಾರ	೨ ,,	
ಮೃಗಶೃಂಗ	೨ ,,	

(೨) ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಸಾಸಿವೇಎಣ್ಣೆ ಎದೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದು.

ಯಕೃತವಿಕಾರ

೧

ಪಂಚಾಮೃತಪರ್ಪಟಿ	೧ಗುಂಜಿ	ಒಂದು ಪುಡಿ ಮು.೮ ಸಾ.೬ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಶರಪುಂಖಾದ ಕಷಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು
ಶಂಖಭಸ್ಮ	೨ ,,	
ಜೀರಿಗಿಪುಡಿ	೬ ,,	

(೨) ಶರಪುಂಖಾದ ಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ ೪೦ ತೊಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯ ಮಾಡುವದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಮಾಣ ೨|| ತೊಲಿ.

ಪಥ್ಯ. ಕೇವಲ ಮಜ್ಜಿಗೆ. ಮೊಸರು ೧ ಭಾಗ, ನೀರು ೩ ಭಾಗ ಹಾಕುವದು.

ಭಿಷಗಾಚಾರ್ಯ ಪಾಂಡುರಂಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕರಾಡ.

ಬಾಲಗ್ರಹ

ದೇವಜಾಲಿಯ ತೊಪ್ಪಲದರಸ + ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಚೂರ್ಣ ಕೊಡುವದು.

ಆರ್ತವವಿಕಾರ

ರಾಸ್ನಾ-ನೆಗ್ಗಲಿ, ಅಶ್ವಗಂಧಗಳ ಕಷಾಯ + ತುಪ್ಪಹಾಲು

ಬಾಲಯಕೃತ

ರಕ್ತರೋಡಾ ತ್ರಿಫಳಾ ಸೈಂಧವ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ ಕಟಕರೋಣಿ ಬೇವಿನತೊಗಟಿ ಕಕ್ಕೆತಿಳಲು ತಿಗಡಿ ಖರವತಿತೊಗಟಿ ಪುನರ್ನವಾ ಜೇಷ್ಠಮಧು	ಅಷ್ಟಮಾಂಶ ಕಷಾಯ ಇಳಿಸಿ ಲೇಹ್ಯಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಮಗುವಿಗೂ ತಾಯಿಗೂ ಕೊಡುವದು ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಆಗುವ ಸಂತತಿಯು ನಿಶ್ಚಿತ ಯಕೃತವಿಕಾರದಿಂದ ಅಲಿಪ್ತವಾಗುವದು. ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ನಡ ನಡುವೆ ಇಚ್ಛಾಭೇದಿ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಕಫನಾಶಕ

ಶುದ್ಧ ಜಯಪಾಲ	೧	ತೊಲಿ
,, ಗಂಧಕ	೨	,,
,, ಸುಂಠಿ	೩	,,

ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಡೋಲಾಯಂತ್ರದಿಂದ ಕುದಿಸಿ ನಂತರ, ಒಂದು ಗುಂಜಿ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಗುಣಕಾರಿ.

ದಿವಗಂತ ಭಿಷಗಾಚಾರ್ಯ
ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥರಾಯರು

(೧) **ಚಳಿಜ್ವರಕ್ಕೆ** (ಅ) ಬಿಳಿ ಎಕ್ಕದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮೊಗ್ಗೆಯನ್ನು ತುಸು ಬೆಲ್ಲದೊಡನೆ ಅರೆದು ಜ್ವರ ಬರುವ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಮುಂಚೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ದಿವಸ ಮಾಡುವದು (ಬ) ಎಕ್ಕೆ ಬೇರಿನ ತೊಗಟೆ ೨ ಭಾಗ+ಬಿಳೀಮೆಣಸು, ೧ ಭಾಗ ಚೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಕುರಿ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರೆಯುವದು. ಕಡ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಇಡುವದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಬಿಸಿನೀರಿನೊಡನೆ, ಒಂದು ಸಪ್ತಕ ಕೊಡುವದು. ಪಥ್ಯ–ಹುಳಿ ತಿನ್ನಬಾರದು.

(೨) **ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ** (ಅ) ಬಾಳೆ ಎಲೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬೂದಿ ಮಾಡಿ ದಿನಾಲು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬರಿಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ತೊಲಿಯಷ್ಟು ಬಿಸಿನೀರಿನೊಡನೆ ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಒಂದು ಸಪ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಡ್ಲೆ ಬೇಳೆ ಅಪಥ್ಯ. ಬರಿ ಮೊಸರು ಮಜ್ಜಿಗೆ ಅನ್ನಗಳನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಉತ್ತಮ. (ಬ) ರಕ್ತ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಊಟವಾಗಿ ಎದ್ದೊಡನೆ ಒಂದು ಇಡಿಯ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣನ್ನು ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕಚ್ಚಿ ರಸವನ್ನು ಹೀರಬೇಕು, ಮೂರುದಿನ ಎರಡೂ ವೇಳೆ ಮಾಡುವದು.

ಆಯುರ್ವೇದ ವಿದ್ವಾನ ಮ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣರಾಯರು
L A M. & S. ಮಂಗಳೂರ. ದ ಕ.

(೧) **ಅತಿಸಾರ ಆಮಾಂಶಗಳಿಗೆ**- ಆಳಲೇಕಾಯಿ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಲಿತಚೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದು ಗುಂಜಿ ಬಾಲಬಾಲಿಕೆಯರಿಗೆ ಎರಡು ಗುಂಜಿ, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ೩ಗುಂಜಿ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಕಾಲು ಥಾಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕುಡಿಸಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಥ್ಯ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಅನ್ನ.

(೨) **ಒಣಕೆಮ್ಮಿಗೆ**-ಅರ್ಧ ಚಮಚೆ ನಿಂಬಿರಸ+ಒಂದು ಚಮಚೆ ಜೇಸಿನಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಜೇಷ್ಠಮಧ ತೆಯ್ದು ನೆಕ್ಕಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ. ಒಂದು ವಾರ ಹಾಲು ಅನ್ನ ಪಥ್ಯ.

ವೈದ್ಯಗುರು ಎಮ್. ಆರ್. ಭಟ್ಟ, ಮಂಗಳೂರ. ದ ಕ.

(೧) **ಕಾಲು ಒಡೆದದ್ದಕ್ಕೆ**- ಹನ್ನೆರಡು ತೊಲಿ ಹೊನ್ನೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ೧ ತೊಲಿ ಗುಗ್ಗುಳ, ಒಂದು ತೊಲಿ ಜೇನು ಮೇಣ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೂಡಿವ ನಂತರ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಬೇಕು. ಕೂಡಲೇ ಎರಡಾಣೆ ತೂಕ ಗಂಧಕದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕು. ತಣ್ಣಗಾದೊಡನೆ. ಮಲಾಮು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಇದನ್ನು ಒಡೆವ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ತಾಕಿಸಿದರೆ ಮೂರೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಕಂಡು ಬರುವದು.

(೨) **ಸಕಲ ಕಜ್ಜಿಗಳಿಗೆ**-ತುಂಬೇ ಗಿಡದ ಎಳೆ ಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ ಕರಿನೆಕ್ಕೆಯ ಎಳೆಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ, ಪಾಡಾವಳಿ ಬಳ್ಳಿ ಎಲೆ ೧ ತೊಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆರೆದು, ೧೨ತೊಲಿ ತೆಂಗಿನಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದರೆ ೫ ಮಿನಿಟುಗಳಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಈ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರಾವರ್ತಿ ಕಜ್ಜಿಗ ತಾಕಿಸಿದರೆ ಕಜ್ಜಿಯು ಗುಣವಾಗುವದು.

(೩) **ಸಿಧ್ಮಗಳಿಗೆ**– ಅರಸಿನದ ಹಾಗು ಬಾಳೆಯ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರಾವರ್ತಿ ತಾಕಿಸಿದರೆ ಸಿಧ್ಮನಾಶಕವಾಗಿದೆ.

(೪) **ಕಟಿಶೂಲ**– ಕಂಕುಷ್ಟ ೧ ಭಾಗ, ಹರೀತಕಿ ೨ ಭಾಗ, ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಉಷ್ಣೋದಕದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಕಟಿಶೂಲ ವಿನಾಶಕವಿದೆ.

ರಸವೈದ್ಯ ಜಿ. ವಾಮನಾಚಾರ್ಯ

ಆಯುರ್ವೇದಿಕ ರಿಸರ್ಚ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ, ಕೊಲ್ಹಾಪೂರ.

ಹಯುವೀರಸಿಂಧೂರ (ಲೋಹಭಸ್ಮ)

ಉಪಯೋಗ ರಕ್ತಕ್ಷಯ, ಪಾಂಡು, ಜಲೋದರ, ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವರದಹಸ್ತವಿದೆ, ಆಯಾಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಾಡುವ ಕೃತಿ–

ಕಬ್ಬಿಣಪುಡಿ [ಪುರಾತನ ಖಡ್ಗ ಇತ್ಯಾದಿ]	೧೫ ತೊಲಿ.
ಸೌವೀರ	೭೫ ತೊಲಿ

ಇದಕ್ಕೆ ಭಾವನೆ	ಹಂಸಪಾದೀರಸ	೨೦ ತೊಲಿ
	ಅಂಬೂಲೀರಸ	,, ,,
	ಚಿತ್ರಕರಸ	,, ,,
	ತಂಗಟೇಚಕ್ಕೆ ಕಷಾಯ	,, ,,
	ಲಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸ	,, ,,

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆನಂತರ ಅದರ ಒಂದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದು

ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ಭತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು ಹಾಕಿ, ಅದರೊಳಗೆ ಆ ಬಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪುನಃ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು ಹಾಕಬೇಕು ಮುಚ್ಚಳ ಹಾಕಿ ಕಾಕುಳ್ಳಿನ ಪುಟ ಕೊಡಬೇಕು. ಮರುದಿವಸವೂ ಇದರಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ವಾಂಗ ಶೀತವಾದನಂತರ ತೆಗೆಯಲು ಆ ಬಿಲ್ಲಿ ಬಿಸ್ಕಿಟನಂತೆ ಮೃದುವಾದದ್ದು, ಕಂಡು ಬರುವದು. ಅದನ್ನು ಖಲ್ವದೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಿ ದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಸಿಂದೂರವಾದದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುವದು. ಇದೇ ಹಯವೀರ ಸಿಂದೂರ, ಪ್ರಮಾಣ ೩/೪ ದಿಂದ ೧ಗುಂಜಿ.

ಅಮೃತಾ

ಕ್ಷಯಜಕಾಸ– ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಜ್ವರಘ್ನ ಮತ್ತು ಕಾಸನಾಶಕ ವಾಗಿದೆ. ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಜ್ವರಘ್ನ ಕಾಸಘ್ನ ಹಾಗು ಪೌಷ್ಟಿಕ ಗುಣಕೊಡುವ ಔಷಧಗಳು ಅವಶ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಅಮೃತ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರೂ ಗುಣಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

೧ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಾಸ್ವರಸ	೧ತೊಲಿ	ಇದು ಒಂದು ಮಾತ್ರೆ ಇದರಂತೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧ಗುಂಜಿ	
ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ (೫೦೦)	೩/೪ ,,	

೨ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಸತ್ವ	೪ಗುಂಜಿ	ಒಂದು ಪುಡಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ ಮಧುವಿನೊಡನೆ
ಲೋಹಭಸ್ಮ	೩/೪ ಗುಂಜಿ	
ಶುಕ್ತಿಭಸ್ಮ	೧ ಗುಂಜಿ	
ಸಿತೋಪಲಾದಿಚೂರ್ಣ	೪ ಗುಂಜಿ	

೩ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಸತ್ವ	೪ಗುಂಜಿ	ಒಂದು ಮಾತ್ರೆ ದಿನಕ್ಕೆ ೨ ಸಲ.
ಲೋಕನಾಥರಸ	೧ಗುಂಜಿ	

ಅಮೃತಾ ರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗುಣಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

೧ ಪ್ರಯೋಗ

ಊರ್ಧ್ವಗತ ರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ.

ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ ತೊಪ್ಪಲರಸ ೧ತೊಲಿ + ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ಪ್ರತಿ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಕೊಡುವದು ಮೂರು ಸಲ ಕೊಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಬೀಳುವದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

೨ ಪ್ರಯೋಗ

ರಕ್ತಪಿತ್ತಕುಠಾರ	೧/೮ ಗುಂಜಿ	ಅಮೃತಸ್ವರಸ ಎರಡು ಚಮಚೆ+ ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಸಲ.
ಪ್ರವಾಳಚಂಪು.	೧ ,,	

ಅಮೃತಾ ಪರಿಣಾಮಶೂಲಿ.

೧ ಪ್ರಯೋಗ

ಮೂರು ಗುಂಜಿ ನಾರಿಕೇಲ ಲವಣವನ್ನು ಮೂರು ಚಮಚೆ ಅಮೃತರಸದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ.

೨ ಪ್ರಯೋಗ

ಅಮೃತಾಸತ್ವ	೩ಗುಂಜಿ	ದಿನಕ್ಕೆ ೨-೩ ಸಲ ಮಧುವಿನೊಡನೆ
ಅಪಾಮಾರ್ಗಕ್ಷಾರ	೨ತ್ತಿ ,,	

ಸಮಾಪ್ತ.

ವೈದ್ಯ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಬುರ್ಲಿಯವರ

— ಉಪಯುಕ್ತ ಪುಸ್ತಕಗಳು —

ಸುಧಾರಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ 'ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯ' (೩ನೇ ಆವೃತ್ತಿ)
ವಿದ್ಯಾರತ್ನ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ, M A. ಡಾಯರೆಕ್ಟರ
ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ ಧಾರವಾಡ ಇವರ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ
ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದು.

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:-

ಜಿ. ಎಚ್. ಚನ್ನಪ್ಪ ಬುಕ್ಕಶೆಲ್ಲರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಸುಲಭ ಔಷಧಿ ಸಂಗ್ರಹ

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:-

ಯುನಾಯಿಟೆಡ್ ಏಜನ್ಸೀಜ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಆಯುರ್ವೇದಿಯ ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ:-

ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾಕುಟಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ.